

bomen nieuws

Kwartaalblad van de Bomenstichting - nummer 2 - zomer 1998

IJslandse bomen
Stamgast: J.R.P. van Hoey Smith
Bomen zijn van hout

Mr B.M. Visser & Partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon en fax: 0543 - 51 86 17

Voor een uitgebreid en
actueel overzicht van
artikelen van de
Bomenstichting kunt u
terecht op onze internet site:

www.pz.nl/bomen

CURSUSSEN BOOMVERZORGING (Open inschrijving en incompany)

- Veilig werken met hoogwerker (1 dag)
- Snoeien laan- en straatbomen (3-5 dagen)
- Motorkettingzaag (Velling) (2-5 dagen)
- Uitvoeren boomverzorging (25 dagen)
- Onderzoek en rapportage boomverzorging (9 dagen)
- Opzetten en begeleiden van boombeheer (9 dagen)
- VTA (Algemene Periodieke Keuring bomen) (1-3 dagen)
- Veilig werken langs de weg (1-2 dagen)

Informatie en brochures:
AOC de Groene Welle
Margrietstraat 2, 8019 ZD Zwolle
Tel.: 038 - 42 16 041
Fax: 038 - 42 26 043

Wie kent niet het beeld van de lange wuivende populier aan het water of de stoere eik bij de bosrand. Ooit bij stilgestaan dat er meer is dan alleen dát wat jij ziet? Sommige mensen hebben het altijd al geweten: met bomen valt wel degelijk te praten! Maja Kooistra is één van die mensen en in dit boek zet zij uiteen dat het voor eenieder mogelijk is om contact op te bouwen met bomen.

Aan de hand van verschillende oefeningen laat de auteur zien op welke manieren je contact kunt leggen en hoe je een boom kunt verstaan. Het blijkt dat als je eenmaal hebt leren luisteren, bomen ons heel wat te melden hebben. De meest uiteenlopende informatie kunnen ze geven; van hoe het vroeger was tot hoe ze beschadigingen ervaren. En ook voor de mens hebben ze oog. Degene die goed oplet merkt dat sommige bomen je met raad en daad terzijde willen staan.

In dit boek ontdek je hoe je van de mogelijkheden van contact tussen mensen en bomen een werkelijke ervaring kan maken.

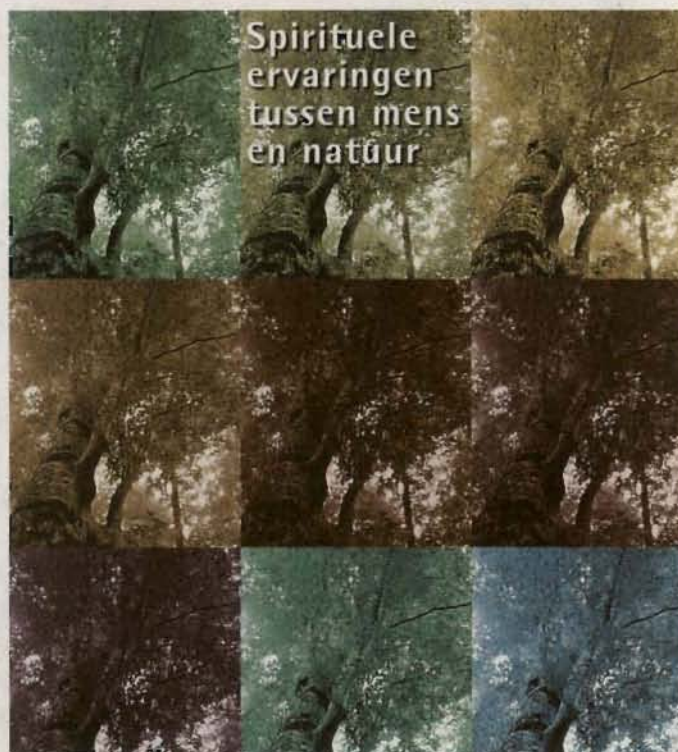
De auteur is senior wetenschappelijk onderzoeker bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te Wageningen. Daarnaast geeft zij regelmatig cursussen en workshops.

Ontmoetingen met bomen

Ontmoetingen met bomen

Spirituele
ervaringen
tussen mens
en natuur

Varkenspest en iepenziekte

Vorig jaar werd Nederland geteisterd door een varkenspestepidemie. Half '98 lijkt de ziekte onder controle. De berichten over nieuwe haarden zijn van het nieuws verdwenen en de eerst getroffen veehouders hebben inmiddels weer een nieuwe veestapel opgebouwd.

Het drama is met honderden miljoenen guldens subsidie van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en uit diverse noodfondsen bestreden. Bij de bestrijding hoorde ook een forse sanering van de sector. Voor degenen die dit lot trof, kwam de pijn dubbel hard aan. Maar het voortbestaan van de varkensmesterij had voorrang, was de mening van Van Aartsen, en daar kan ik mij iets bij voorstellen.

Nu de iepenziekte. Wat heeft dat met de varkenspest te maken, vraagt u zich af? Alles en niets. Niets, omdat een dooie boom mensen niet brodeloos maakt en de voedselvoorziening er niet door in gevaar komt. Allés, omdat de iepenziekte een epidemie is die al decenia in ons land huishoudt en tot '91 met financiële inbreng van hetzelfde Ministerie onder controle gehouden kon worden.

Na het stopzetten van de overheidssteun en het afschaffen van de wettelijke maatregel kwam de onherroepelijke kentering.

De Bomenstichting heeft geprobeerd in de vorm van het IepenBeraad een dusdanige samenwerking tussen iepenbeheerders van de grond te krijgen dat we de iep van de ondergang konden redden. De Bomenstichting kreeg daarvoor geen subsidie alleen wat steun. Maar het was dweilen met de kraan open. Na jarenlang tevergeefs te hebben aangeklopt bij de overheid voor een financiële ondersteuning ondernamen we vorig jaar een laatste poging en vroegen het Ministerie een bijdrage om te kunnen onderzoeken hoe het verder moet met de iep. Na veel mitsen en maren te hebben beantwoord, kregen we uiteindelijk twee van de gevraagde vijf jaar gehonoreerd en daarvan ook nog maar

80%. Moeten we nu dankbaar zijn? Nee, maar ondanks de beperkte middelen heeft het IepenBeraad een plan van aanpak ontwikkeld en we leggen in dit nummer de hoofdzaken daarvan aan u voor.

Frank Moens

In dit nummer ...

8

Bomen over IJsland

Dat bomen zeer schaars zijn op dit eiland bij de poolcirkel zal u niet vreemd in de oren klinken. Toch staan er nog wat exemplaren die, zeker voor IJslandse normen, de moeite van het vermelden waard zijn. Peter Lommerse bracht een bezoek aan ondermeer de hoofdstad Reykjavik en lette op het aanwezige groen.

12

Thea Tanner, een kunstzinnige gast uit het hoge noorden.

Een toevallige kennismaking van een donateur met kunstenaressen Thea Tanner in Zweden leverde het artikel op over haar werk, waarin - hoe kan het anders - de boom een centrale positie inneemt. In wandkleden tekeningen en schilderijen brengt zij in vaak abstracte vormen de boom tot leven.

17

Bomen zijn van hout

Geregeld krijgt de Bomenstichting vragen en opmerkingen over veranderingen in de bosbouw, het gebruik van hout en hoe onze zienswijze is. In de rubriek 'Standpunt' legt Marjan van Elsland uit wat de Bomenstichting vindt van de ontwikkelingen.

14

Boompje groot, plantertje springlevend

Voor een bijdrage aan 'Stamgasten' hebben we de heer J.R.P. van Hoey Smith uitgenodigd. Deze bomenkenner heeft een groot deel van zijn leven gewijd aan de realisatie van het schitterende Arboretum Trompenburg in Rotterdam. Als je al op je zeventiende begint met bomen kopen voor het arboretum en zelf goed gezond blijft kun je beleven dat bomen volwassen zijn, voordat het bekende spreekwoord van toepassing is.

En verder in **bomen**nieuws

Kappen dwarsbomen:	
Bomen en nieuwe visies	4
Ebbenhout, betreurenswaardig	
zwart goud	6
Column: Schaduw	7
Thea Tanner, een kunstzinnige	
gast uit het hoge noorden.	12
Bomenstichting opnieuw in de aan-	
val voor het behoud van de iep . .	15
Bemide bomen: De Varenbeuk .	18
Levende monumenten:	
Bomen moeten groeien	20

De lezer schrijft.	27
Kort nieuws.	28
Boeken	30
Agenda	31
Rijp en Groen	32

Op de omslag: Deel van een Gestileerde boom. Seriegrafiek van Thea Tanner (zie artikel op bladzijde 12).

Kappen dwarsbomen

Bomen en nieuwe visies

Edwin Koot

De meeste bomen verdwijnen op de tekentafel. Deze stelling gaat in de praktijk helaas maar al te vaak op. De plannenmakers laten andere belangen gelden en dat gaat ten koste van bomen en natuur.

Naarden

De gemeente Naarden is een pittoresk vestingstadje gelegen aan het Gooimeer, aan de zuidkant van het IJsselmeer. De vestingwallen vormen de toeristische attractie van deze plaats. In de loop der tijd zijn deze vestingwallen volledig begroeid met bomen en struiken. De natuur heeft hier lange tijd ongestoord haar gang kunnen gaan. De ecologische betekenis van deze groene zoom rond dit stadje is dus erg groot.

Vleermuizen, salamanders, zeldzame vogelsoorten en talloze plantensoorten hebben hun thuis gevonden op deze wallen. Kortom een uniek stukje natuur, waarop we zuinig zouden moeten zijn.

Maar niet iedereen denkt daar zo over. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg is deze "verwaarloosde staat" een doorn in het oog. Bomen en struiken horen per slot van rekening niet thuis op die vestingwallen en ontnemen bovendien het zicht op dit cultuurhistorisch monument. Zo ontstaat het plan om de wallen weer in

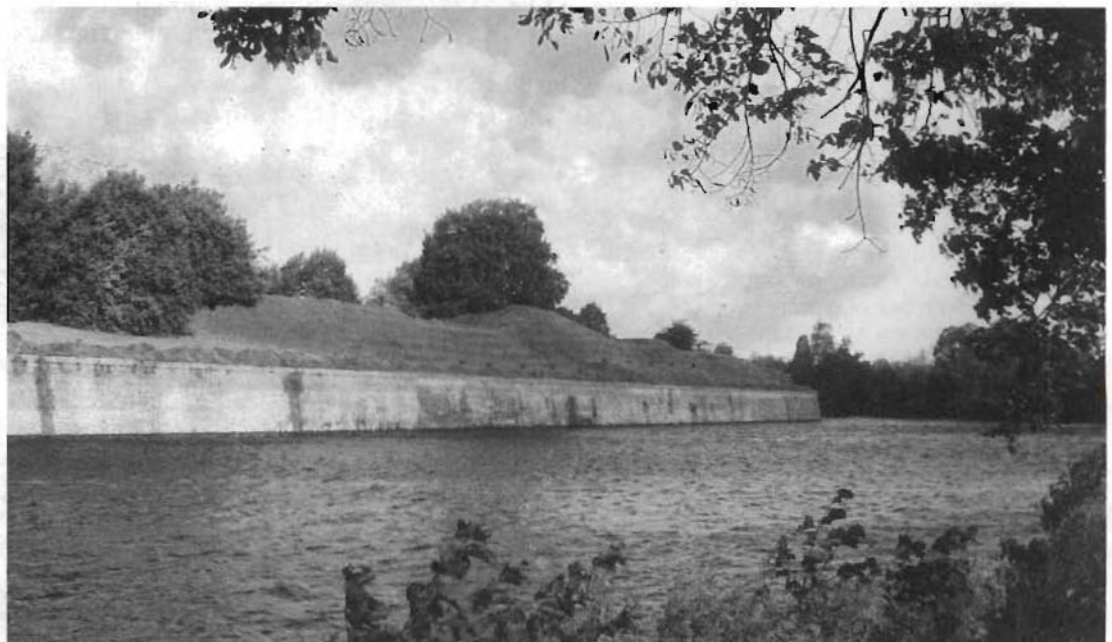
de oude staat terug te brengen. Ook de gemeente Naarden heeft wel oren naar deze plannen, omdat zij verwacht dat 'schone' wallen meer toeristen zullen trekken en dus meer geld in het laatje zullen brengen. Er is voor Naarden geen mooiere reclame denkbaar dan het zicht op de grijze contouren van de stad vanaf de rijksweg. De stadsecoloog sputtert nog wat tegen; het is echter maar de vraag of zijn argumenten gehoord worden in de ware kakofonie die de machtige grijze lobby voortbrengt.

Eemsmond

De Stichting Museum Menkemaborg wil het borgterrein rond het kasteel meer in overeenstemming brengen met het op de vroeg 18e-eeuwse situatie gebaseerd beheersplan en besluit een kapvergunning aan te vragen voor onder andere drie monumentale kastanjes. De gemeentelijke groenafdeling beoordeelt de aanvraag en is van mening dat deze bomen geen storende factor vormen. In het beheersplan dat in 1981 is

De vestingwallen van Naarden zijn nu nog weelderig begroeid met allerlei bomen. Als het aan de Rijksdienst voor Monumentenzorg ligt komt daar spoedig verandering in.

foto: Edwin Koot

geschreven voor landgoed Menkemaborg staat nota bene letterlijk dat deze bomen hier weliswaar vanuit cultuurhistorische overwegingen eigenlijk niet thuishoren, maar geen afbreuk doen aan het karakter van de tuin. De groenafdeling adviseert B&W de kapvergunning niet te verlenen, hetgeen ook niet geschiedt.

De Stichting Museum Menkemaborg is niet tevreden met deze uitkomst. Na zwaar politiek gelobby en een bezwaarschrift op de beslissing geen vergunning te verlenen van hun kant, wordt besloten de bomen opnieuw te inspecteren. Dezelfde groenafdeling bekijkt de bomen weer en legt de nadruk in het advies op de verminderde conditie van twee kastanjes. Letterlijk valt in het advies te lezen: "In deze bomen zou geïnvesteerd moeten worden om meer zekerheid op langere termijn te hebben. Aangezien de stichting de bomen toch niet wil handhaven, is de vraag of deze bomen nog een bestaansrecht hebben." De gemeente besluit op grond van dit advies de kapvergunning alsnog te verlenen.

Op deze beslissing van de gemeente valt behoorlijk wat af te dingen. Het is maar zeer de vraag of hier sprake is van de goede belangenafweging, waartoe de gemeente wettelijk verplicht is. Helaas maakt alleen één persoon bezwaar tegen het verlenen van de vergunning. Hij zal hoogstwaarschijnlijk niet ontvankelijk worden verklaard, omdat hij geen zicht op de bomen heeft

vanuit zijn huis. Dat betekent dat de juridische kaarten zo goed als uitgespeeld zijn. En dat betekent dat de bomen gekapt mogen worden. Het museum heeft echter besloten, mede vanwege alle commotie die is ontstaan naar aanleiding van dit voornemen, met de kap te wachten tot het najaar. En zolang er leven is, is er nog hoop.

Woudenberg

De provinciale weg N226 loopt dwars door Woudenberg. De winkelstraat wordt doorsneden door deze weg. Verkeersdeskundigen en dorpsplanologen zijn het er over eens dat dit geen gewenste situatie is. De oplossing voor het afremmen van het verkeer wordt gevonden in de aanleg van een rotonde. Een keuze die in de jaren negentig door veel (kleine) gemeenten gemaakt wordt. De locatie in Woudenberg is echter uniek: vlak voor het monumentale gemeentehuis! Een deel van de tuin wordt zelfs voor de aanleg opgeofferd. En juist in dat deel van de tuin staat een prachtige, monumentale plataan. De dikste van Woudenberg en naar schatting zo'n 130 jaar oud. Een sieraad voor de tuin én het gemeentehuis. Zo'n twee jaar geleden is een plan ontwikkeld

De plataan voor het gemeentehuis van Woudenberg moet misschien wijken voor de aanleg van een rotonde.

foto: Edwin Koot

voor het centrum en het verkeer. Allerlei belangen zijn daarbij tegen elkaar afgewogen, behalve - uiteraard - het belang van deze boom. Een prettige gedachte is dat het gemeentebestuur zelfs een kapitale boom pál voor het gemeentehuis over het hoofd kan zien, maar dit ter zijde.

Zoals zo vaak bij dit soort ingrijpende inrichtingsplannen hoort de bevolking pas bij de concrete invulling dat die plataan moet wijken. Er worden 1200 handtekeningen verzameld van mensen die de plataan willen behouden. Op particulier initiatief wordt zelfs een alternatief plan voor de rotonde ontwikkeld.

der lijkt niet onder de indruk. Ook de gemeenteraadsfracties durven of willen geen vuist maken. "Het plan is twee jaar geleden vastgesteld en daar komen we ook niet meer op terug", aldus de wethouder.

Gelukkig heeft de wethouder het niet alleen voor het zeggen. In de commissievergadering Ruimtelijke Ordening van dinsdag 9 juni is besloten toch de alternatieve plannen te bestuderen. Er is dus nog hoop voor de plataan!

Ebbenhout, betreurenswaardig

Om uit te groeien tot een volwaardige boom van ongeveer 15 meter is voor de *Diospyros* een tijdsperiode van om en nabij tachtig jaar vereist. Vooral in de omgeving waar de soort van nature voorkomt: de savanne. Onder extreme omstandigheden, waarbij voornamelijk de droogte en het brandgevaar de natuurlijke verjonging van deze boomsoort ernstig belemmeren, vormt uiteindelijk de mens de eliminerende factor.

foto's en tekening van de schrijver

In het vorig nummer heeft u kennis kunnen maken met Jef Bogers. Hij maakt houten kunstvoorwerpen geïnspireerd op Afrikaanse kunst. Tijdens een van zijn reizen naar het Afrikaanse continent ten behoeve van zijn bosbouwstudie had hij de gelegenheid een bezoek te brengen aan de Makonde-stam. Zij zijn gespecialiseerd in het bewerken van ebbenhout.

Het was in 1996. Het 'onheilsoord' bevond zich in het verre zuidwesten van Tanzania tegen de grens met Zambia. In dit gebied (Rukwa Region) kon ik mijn activiteiten slechts beperken tot een verwoede strijd tegen de termieten, die elke nieuwe, lovenswaardige poging tot boomaanplant roekeloos om zeep hielpen. Even buiten dit gebied leven de Makonde, voornamelijk geconcentreerd in Zuid-Tanzania en Mozambique. Een wereldberoemde stam, die zich volledig heeft gespecialiseerd in het snijden van prachtige, gitzwarte sculpturen.

Alle reden dus tot het zoeken van nader contact met deze fascinerende clan, die een lange traditie heeft opgebouwd in het bewerken van hout. Diverse legendes over hun voorvaders, goden en bestaansbron hout, leven nog tot op de dag van vandaag. Eén van de meest gewilde houtsoorten is ebbenhout (*Diospyros spp.*). Het pikzwarte kernhout contrasteert fel met het spierwitte

spinhout. Botanisch gezien is het geen bijster uitzonderlijke soort met bijvoorbeeld bijzondere bloemenpracht of vreemd blad. Nee, zo aan de buitenkant van deze doornstruik valt nauwelijks iets af te lezen van de schoonheid die intern, onder de grillige bast (vergelijk *Taxus spp.*), verborgen wordt.

Donker Afrika

Toeristen in de hoofdstad van Tanzania, Dar es Salaam, vergapen zich dagelijks aan vele marktstalletjes waarin de Makonde hun handelswaar en bron van leven te koop aanbieden. Donker Afrika verlaten zonder een zwart

zwart goud

Jef Bogers

houtsnijwerk mee te nemen als souvenir zou de blamage vormen in het 'avontuurlijke' reisjournaal.

Nog meer duisternis is waar te nemen bij houtgroothandelaren, die de boomstammen voor een prikje laten weggappen uit de savanne. Ze transporteren ze vervolgens naar het westen, waar ze veelal eindigen in hoogwaardige toepassingen als wandelstokken, klarinetten, pianotoetsen en inlegwerk in meubelen (vroeger vaak in combinatie met ivoor). Voor een habbekrats verkoopt de lokale bevolking haar eigen ziel.

Gesprekken met de Makonde leverden de volgende, globale prijsinformatie op: een (rondhout)stam met een lengte van zo'n drie meter en een doorsnede van 20-25 centimeter (exclusief spinhout) wordt door hen ingekocht voor 80 gulden. In ons land vindt ebbenhout haar weg in de handel in de vorm van kiloprijzen van ongeveer drie gulden. Daarmee zou de Tanzaniaanse boomstam op ongeveer 475 gulden komen. Ik kan me nauwelijks voorstellen, dat dit bedrag geheel toegeschreven kan worden aan hoge transportkosten en het verlies door zaagrendement!

Financiële ondersteuning uit de muziekwereld

Eén van de mogelijke vormen van compensatie voor dit kaggeweld, namelijk aanplant, geschiedt daarentegen nauwelijks. Hoewel de oude ongeschreven wetten van de Makonde wel degelijk herplant voorschrijven, lijkt de huidige enorme exploitatiedruk er geen acht op te slaan. Ik vernam van de aanleg van *Diospyros*-plantages in het noorden van Tanzania. Op kleine schaal wordt daar getracht investeringen te doen die pas over tachtig jaar hun geld op zullen brengen. Indien de overexploitatie in hetzelfde tempo door blijft gaan en de daarmee gepaard gaande prijsstijgingen doorgang vinden, zou het helaas wel eens zo kunnen zijn dat dit één van de weinige bosbouwkundig rendabele investeringen zou kunnen worden. In Engeland is de vereniging 'Flora and Fauna' een 'Soundwood'-programma begonnen. Daarin spannen met name instrumentbouwers en -gebruikers zich in voor het behoud van onder andere deze bedreigde boomsoort. Alternatieven worden aangedragen en onderzocht, en botanische onderzoeken naar aanplant, regeneratie en kweektechnieken worden financieel ondersteund door grote artiesten en leden van de vereniging.

Wederom vervalt men in een clichématig proces, wat onoverkomelijk lijkt wanneer men over lange termijnkwesties bakkeleit als bos/boomaanplant en -onderhoud. Men is zich terdege bewust van het nijpende, acute probleem van het uitroeien van een boomsoort, maar slechts mondjesmaat wordt actie ondernomen om deze waardevolle soort van de ondergang te redden. Maar ach, waar zeuren we over. Plastic kan men heden ten dage al net zo zwart en net zo zwaar produceren als de ebbenhout. Aan een stukje hout hebben we meer dan voldoende als referentiebron.

Schaduw

"Hoe hoog kan een blauwe Atlasceder worden?", vroeg een mevrouw mij door de telefoon. Daar was ik snel mee klaar: pakweg dertig meter. Maar achter haar simpele vraag schuilde een klaagzang.

Ik had het bij mijn antwoord moeten laten, maar ik was zo stom om door te vragen. Waarom wilde zij dat weten? Haar buurvrouw had zo'n boom in de voortuin staan en daar had zij last van.

Ik vind een Atlasceder prachtig. Zo'n boom moet de ruimte hebben. Die hoort thuis in een park en niet in een kleine voortuin. Daar komt ellende van en dat zei ik haar ook.

"Die boom is vreselijk", hapte zij meteen. "Ik krijg geen streepje zon meer in mijn tuin. Dus u vindt ook dat die boom moet worden omgehakt?"

Ze reageerde nogal gretig. Ik voelde dat er een addertje onder het gras zat. Dus werd ik achterdochtig.

Het bleek dat de buurvrouw achter mijn klaagster woont. De woonblokken staan haaks op elkaar. Daar tussen ligt nog een groenstrook van de gemeente en een voetpad. Het kwam er op neer dat als de klagende mevrouw in haar achtertuintje zit, de ceder in de voortuin van de buurvrouw in haar linker blikveld staat.

Doch de ceder van de buurvrouw staat zelfs meer dan twee meter uit haar tuingrens. Mevrouw 'de klaagster' heeft er helemaal geen last van.

Hooguit de buurvrouw zelf, maar die vindt haar boom prachtig.

De klagende mevrouw had dus geen poot om op te staan. Ze moest niet zeuren, zei ik in bedekte termen. Dat zij geen streepje zon kreeg was schromelijk overdreven. De schaduw van het topje van de ceder wappert vanaf vier uur in de middag over een uithoekje van haar tuin, terwijl de schaduw van het huizenblok vanaf half vijf in de middag over haar achtertuin schuift. Waar hebben we het dan over? Over zonderving van welgeteld een half uur. Ze voelde zich miskend en onbegrepen. Om te bemiddelen in de burenruzie ging ik met de buurvrouw praten. Misschien kon er hier en daar

een takje af?

"Begint het gezeur nu weer?", zuchtte de bejaarde dame. "Ik heb ook al een juffrouw van de televisie aan de deur gehad. Dat was van de Rijdende Rechter."

"Had daar maar aan meegewerkt", riep ik spontaan. "Want dan had u gelijk gekregen en was u van het gezeur af. De uitspraak van de Rijdende Rechter is bindend. U staat in uw recht. Er is niks mis met uw boom."

"U denkt toch zeker niet dat ik op mijn leeftijd nog met mijn kop op de televisie wil?", reageerde ze afwerend.

Haar kop kon er best mee door, maar ik gaf haar geen ongelijk.

"Het was zo'n schattig boompje toen ik hem vijftien jaar geleden kocht. Als ik had geweten dat die boom zo groot werd, had ik hem heus niet geplant", gaf ze toe. "Maar hij staat er nu eenmaal."

Ze was best bereid geweest om een paar takken in te korten, want ze wilde geen ruzie. Maar omdat die klagende mevrouw zo vreselijk bleef zeuren, had ze er geen zin meer in.

Met die boodschap ging ik terug naar mijn klaagster. Einde hulpverlening, dacht ik. Maar dat bleek een vergissing. Er stond ook nog een gemeentelijke berk in de groenstrook achter haar tuin. Die werd nu de boom des aanstoots.

"Kan die boom dan niet om?"

Ze wilde per se haar zin krijgen. Verbaasd vroeg ik wat er aan die boom mankeerde. Die berk heeft volgens haar de hinderlijke gewoonte dat hij bij elk zuchtje wind met zijn takken zwiept en een waas van schaduwen over haar tuin legt.

"Dat is zó irritant, die fladderende blaadjes. Daar kan ik niet tegen. En mijn man wordt er ook nerveus van. Die mag zich helemaal niet opwinden, want hij is hartpatiënt. Het is toch te gek dat we door die bomen niet buiten kunnen zitten? Begrijpt u wel mevrouw?"

Ik begreep het. Ze heeft een hekel aan bomen en daar wil ze van af. Maar ook de berk stond in zijn recht en ik wilde van haar af. Toen ik ook het bestaansrecht van de berk verdedigde, bedacht zij weer wat anders. Het ging weer over de ceder. Ze had gehoord dat de gemeente een strook grond van een meter achter de tuinen wilde verkopen. Als zij die strook nou eens kocht, dan zaten ze dichterbij de ceder.

"En dan moet hij wel om!" riep ze triomfantelijk. Ze begreep er niks van. Want ook dat veranderde niets aan het bestaansrecht van de ceder. Ze vond mij een vervelend mens worden en dat was wederzijds.

"Dan ga ik naar een advocaat", riep ze dreigend. (Alsof die onschuldige ceder in mijn tuin stond.) Dat leek mij een uitstekend idee. Het zou haar een hoop geld kosten, waar ze niets mee op schoot.

"Het gaat niet alleen om die schaduw in mijn tuin. Maar het is toch te erg dat ik de hele dag tegen die vreselijke bomen aan moet kijken?", sputterde ze door.

"U hebt gewoon een hekel aan bomen?" opperde ik. Ze knikte heftig.

"Ik vind ze lelijk en ze geven zo'n rommel. Het is toch te gek dat ik voor die bomen moet verhuizen?", riep ze vertwijfeld.

Dat leek mij de enige oplossing. Verhuizen naar zes hoog achter met uitzicht op beton. Dat beweegt niet, het ritselt niet en het geeft geen rommel.

Roelie de Weerd

COLOMNA

Bomen over IJsland

Peter Lommerse

Onlangs verbleef ik een tijdje in IJsland, vooral in de omgeving van Reykjavik, en heb de gelegenheid te baat genomen om kalm de stad te doorkruisen, op zoek naar oude bomen. Het lijkt mij dat het weinig bomenliefhebbers gegeven is om deze stad te bezoeken, zodat ik heb besloten er een kort artikel aan te wijden. En diegenen die zo gelukkig zijn om wel naar het hoge noorden af te reizen, weten na lezing van dit stuk in ieder geval waar wat leuks te zien is.

Bossen

Ongeveer 30% van het land is vanouds bedekt geweest met bos. Ook daar moeten we ons niet teveel van voorstellen, want veel bos was in feite kreupelhout. In de eeuwen na de kolonisatie is door menselijke ingrepen dit bos nagenoeg totaal verdwenen. De bomen werden met name gekapt om brandhout te winnen en om als constructiehout te dienen. Wat er dan nog restte of wat er dan als natuurlijke verjonging nog de kop op stak, werd genadeloos aangepakt door de enorme aantallen vrij loslopende schapen gevolgd door de fundamenteel verwoestende werking van erosie.

Heel langzaam is men vanaf het begin van deze eeuw begonnen om de schamele originele bossen te beschermen en nieuw bos aan te leggen. Maar het valt niet mee in een land met korte groeiseizoenen en de nog immer alom loslopende schapen die door hun gegraas water en wind vrij spel geven op de bodem, met alle erosie die daar weer het gevolg van is. De boomsoorten die op IJsland vanouds het meeste voorkomen zijn berken, te weten dwergberk (*Betula nana*) en Zachte berk (*B. pubescens*), alsmede allerlei tussenvormen, en lijsterbes (*Sorbus aucuparia*). Op sommige plaatsen kun je ratelpopulier (*Populus tremula*) aantreffen. Daarnaast komen er vele wilgensoorten voor (*Salix spp*). Met de opkomst van de bosbouw aan het begin van deze eeuw heeft men vele nieuwe soorten geïntroduceerd. De belangrijkste soorten die ook op dit moment nog een rol spelen zijn sparren, met name de Sitkaspar (*Picea sitchensis*), populieren, met name balsempopulieren (*Populus trichocarpa*), dennen, vooral *Pinus contorta* en tenslotte diverse Larikssoorten, vooral Sibirische lariks (*Larix sibirica*) en Russische lariks (*L. sulczewi*). Met name in het oosten van het land kun je momenteel echt dichte lariks-bossen aantreffen, gewoon een on-IJslands beeld! Daarnaast is er met vele andere soorten

foto boven:
Boomloos is kenmerkend voor IJsland aan de rand van de poolcirkel. Slechts hier en daar treffen we wat hogere vegetatie aan

foto: M.L. Moens

foto 1 (hiernaast)
De grootste boom van de stad, althans in kroonvang, is een Zweedse meelbes met een hoogte van ca. 12 meter en eenzelfde kroonvang. De diameter op borsthoogte is ca. 85 cm.

foto van de schrijver

Geschiedenis van Reykjavik

Reykjavik is de hoofdstad van IJsland en is daarmee de meest noordelijk gelegen hoofdstad van een onafhankelijke natie in de wereld. Pak de atlas maar eens en zie hoe noordelijk dat is. De geschiedenis van deze stad gaat terug tot het jaar 874, toen de eerste kolonisten, vikingen, uit het moederland Noorwegen voet op IJslandse bodem zetten, onder leiding van de "founding father" Ingólfur Arnarsson. Er werd gekozen voor juist deze plek, omdat de goden dit hadden bepaald. Ingólfur had namelijk twee heilige houten pilaren in zee geworpen en zou zich vestigen op de plek waar deze aan land zouden spoelen, wat dus bij het huidige Reykjavik gebeurde. De naam Reykjavik ("rook-baai") werd gekozen vanwege de vele hete bronnen die in de omgeving hun stoomwolken uitbliezen. Voorts was het een redelijk vlak stuk land, waarin diverse visrijke riviertjes hun weg naar de zee volgden, en had het ook een goede landingsplaats voor kleine boten. Dit laatste mag voor Hollanders vreemd overkomen, maar in een land met voornamelijk klif- en rotskusten was dit voor deze lokatie een pré! Kortom, een goede vestigingsplaats. Nu moeten we ons er ook weer niet teveel van voorstellen, want eeuwenlang was Reykjavik niet meer dan een verzameling boerderijen. In feite was het hele land niet meer dan een wat grotere verzameling, zeer verspreid liggende boerderijen, waarbij het inwonertal rond het jaar 1700 ca. 50.000 inwoners bedroeg, hetgeen zelfs nog daalde tot onder de 40.000 inwoners in 1784 door vulkaanuitbarstingen en de naweën daarvan. Het waren dramatische jaren voor het eiland, dat in die tijd een kolonie was van Denemarken. Het leven was zo moeilijk in die jaren, dat serieus overwogen is om het maar op te geven en de totale bevolking maar naar een onbewoond deel van Jutland over te brengen. Gelukkig is dat niet doorgegaan, en heeft men vanaf 1786 veel energie gestoken in de opbouw van het land. Een van de manieren om dat te doen was een aantal nederzettingen, waaronder Reykjavik, de status van handelsnederzetting te geven. In feite begint daarom in 1786 de geschiedenis van Reykjavik als stad, met op dat moment 167 inwoners. Langzaam maar zeker wordt deze stad opgestuwd in de vaart der volkeren en krijgt het ziekenhuizen, scholen, theaters, overheidsgebouwen, kerken etc. Daarbij groeit het inwonertal van 300 in 1800 tot ca. 6000 in het jaar 1900. IJsland blijft als geheel een bescheiden rol spelen als kolonie van Denemarken, tot het in 1944 onafhankelijk wordt. Sinds die tijd heeft het land zich enorm snel ontwikkeld tot een zeer moderne natie met een levensstandaard die naar mijn mening op dit moment nog net even hoger is dan die in Nederland. Momenteel heeft het land ca. 270.000 inwoners, waarvan ca. 100.000 in Reykjavik woonachtig zijn.

geëxperimenteerd, zoals elzen, essen en andere dennen. Met de aanleg van bossen worden diverse doelen nagestreefd: erosiebestrijding, recreatie, natuurbeheer en in beperkte mate houtproductie. Pratend over bossen en bomen op IJsland kan de datum 9 april 1963 niet onvermeld blijven. In een periode dat de bomen al aan het uitlopen waren, daalde de temperatuur binnen 6 uur van +12° C tot -10° C, in combinatie met een snijden- de noordenwind. De gevolgen waren dramatisch, grote oppervlakten jong bos stierven geheel of deels af. In de jaren daarna moest men het te gebruiken sortiment en de herkomstenkeuze op een nieuwe leest gaan schoeien.

Bomen in Reykjavik

Op de plaats waar zich nu deze stad bevindt, zullen zich ongetwijfeld vanouds uitgestrekte, lage bossen bevonden hebben met hoofdzakelijk berken. De kolonisten hebben dit allemaal "verbruikt", zodat lange tijd bomen een zeldzaam verschijnsel zijn geweest in Reykjavik. Op oude afbeeldingen en foto's kun je dan ook bijna geen bomen ontdekken, afgezien van wat lage hekken. Bronnen uit 1834 vermelden dat er drie of vier kleine lijsterbessen stonden bij de woning van de Deense gouverneur, het huidige kantoor van de president. Kortom, het heeft lang geduurd voor deze gemeenschap interesse kreeg in het planten van bomen. Dit is ook wel begrijpelijk, gezien het feit dat met name hogere bomen onbekend waren in een gemeenschap waarin eeuwenlang het dagelijks bestaan alle energie opeiste, zodat er voor een luxe als een siertuin en sierbomen geen plaats was. Hierin komt schoorvoetend wat verandering wanneer de stad zich aan het einde van de vorige eeuw wat beter gaat ontwikkelen. Het zijn dan meestal de welgestelde burgers die zich actief gaan bezighouden met de aanleg van tuinen en het planten van bomen. Helaas zijn er in de afgelopen 50 jaar inmiddels al weer vele bomen verdwenen door de snelle ontwikkeling van de stad. Toch zijn er nog wel enkele bijzondere exemplaren bewaard gebleven, als stille getui-

(links)

Dit beeld in de baai voor de stad Reykjavik herinnert aan de roemruchte geschiedenis van de Vikingen die vanuit Noorwegen een groot deel van Noord-Europa, waaronder IJsland per schip wisten te bereiken.

foto: M.L. Moens

foto 2 (onder)

Een beetje weggedrukt op de hoek van een parkeerplaats staat deze Gewone esdoorn. Met een hoogte van ca. 10 meter en een stamdiameter van ca. 60 cm. is dit in deze stad een echte blikvanger.

foto van de schrijver

gen van mensen die reeds lang geleden bomen konden waarderen. Zo was er de arts G. Schierbeck die zo rond 1880 aan het experimenteren sloeg met allerlei planten en bomen op de plaats van de voormalige begraafplaats. Van zijn experimenten rest nog een monumentale Zweedse meelbes (*Sorbus intermedia*: foto 1). Geplant in 1884 is deze boom momenteel de oudste en grootste (qua kroonomvang) boom van de stad en staat op een rustig pleintje in het centrum. In de directe omgeving treffen we ook nog enkele waarevolle bomen aan. Zo staat er op de hoek van een parkeerplaats een prachtige gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*) die ik vooral bijzonder vind vanwege het "bolle" voorkomen: de dikke stam met een brede, maar extreem lage kroon. Waarschijnlijk is deze boom geplant rond het jaar 1928. Het is overigens de enige grote boom waar een hekje omheen staat ter bescherming tegen auto's (foto 2). Een andere, wat mij betreft ondergewaardeerde boom is een prachtige, laag vertakte bergiep (*Ulmus glabra*),

ook weer bij een parkeerplaats. Ik zeg ondergewaardeerd, omdat het een van de weinige oude, hoge bomen in de stad is die er maar een beetje vergeten bij lijkt te staan. Bovendien staan er niet zoveel iepen in de stad. Boomsorten die je wel heel veel tegenkomt zijn de lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) en de reeds genoemde Zweedse meelbes. Deze soorten worden tot op de dag van vandaag heel veel direkt naast de huizen aangeplant, zodat je deze ook in de jongere delen van de stad aan kunt treffen. Twee laatste bijzonderheden die ik wil noemen zijn een drietal prachtig vertakte laurierwilgen (*Salix pentandra*) op de binnenplaats van een restaurant van een bekende hamburgerketen (foto 3) en tenslotte twee enorme gouden regens (*Laburnum alpinum*), die ik aantrof in de achtertuin van de IJslandse Academie van Wetenschappen (foto 4).

Kerkhof en botanische tuin

Zoals gezegd is men op IJsland vanouds niet erg bekend met het fenomeen sierboom. Hierop is echter een belangrijke uitzondering. Vanaf de afgelopen eeuwwisseling ongeveer is het namelijk traditie geworden om op graven bomen te planten, ter nagedachtenis aan de overledenen. Dit betekent dat de huidige begraafplaats van Reykjavik de aanblik heeft van een dicht bos, en daarmee in het prachtige, maar veelal boomloze stadsbeeld enorm opvalt. De begraafplaats

foto 3 (boven)
Op de binnenplaats van een bekend hamburgerrestaurant staan enkele prachtig gevormde laurierwilgen.

foto 4 (midden)
Achter de IJslandse Academie van Wetenschappen staan twee enorme Gouden regens met een hoogte van ca. 10 meter en diverse stammen met een diameter van ca. 30 cm.

foto's van de schrijver

(rechts)
De skyline van Reykjavik geeft een ander beeld dan de meeste Europese hoofdsteden: er is geen boom te zien

foto: M.L.Moens

bevindt zich hier sinds ca. 1880, zodat er vele bomen staan van ruim 100 jaar oud. Ik trof er gigantische sitkasparren aan alsmede zachte berken, Siberische lariksen en zelfs een enkele bergiep. Één sitkaspar steekt met zijn naar schatting 16 meter met kop en schouders boven de omgeving uit. De bijbehorende grafsteen doet vermoeden dat deze boom rond 1912 geplant moet zijn (foto 5). Dit is echter niet juist. De sitkaspar is pas in de veertiger jaren in IJsland ingevoerd. Deze boom op het kerkhof is overigens niet de hoogste boom in de stad. Die eer valt te beurt aan een sitkaspar die buiten het stadscentrum staat. De spar is geplant in 1944 en is ruim 18,5 meter hoog.

Aan de oostzijde van de stad bevindt zich de prachtige botanische tuin, die in de dertiger jaren begonnen is als een particuliere verzameling van Eiríkur Hjartarsson. Ook hier treffen we bosachtige taferelen aan, waarbij men het pas recentelijk heeft aangedurfd om te dunnen om de overblijvende bomen wat ruimte te geven. Zo'n beetje de hele hedendaagse IJslandse flora is hier vertegenwoordigd, zodat je wat bomen betreft er ondermeer grote lariksen, sparren, dennen, berken en esdoorns kunt tegenkomen. De grootste boom hier is een prachtig vertakte waterwilg (*Salix caprea*). Tijdens een storm enkele jaren geleden scheurde een van de grote takken uit de stam. Geen probleem, een timmerman werd erbij geroepen die heel kalm de tak weer naar de stam toetrok met behulp van een lier, waarna met een paar grote ijzeren staven en bouten het geheel weer stevig aan elkaar verankerd is. Het is voor zover bekend de enige boom in het land waar men een 'boomverzorgende maatregel' op heeft toegepast. Zo zie je maar, je kunt als land niet op alle gebieden vooruit lopen!

Heden en toekomst

Momenteel vinden er in Reykjavik vele bouwactiviteiten plaats, waarbij de mensen die oude

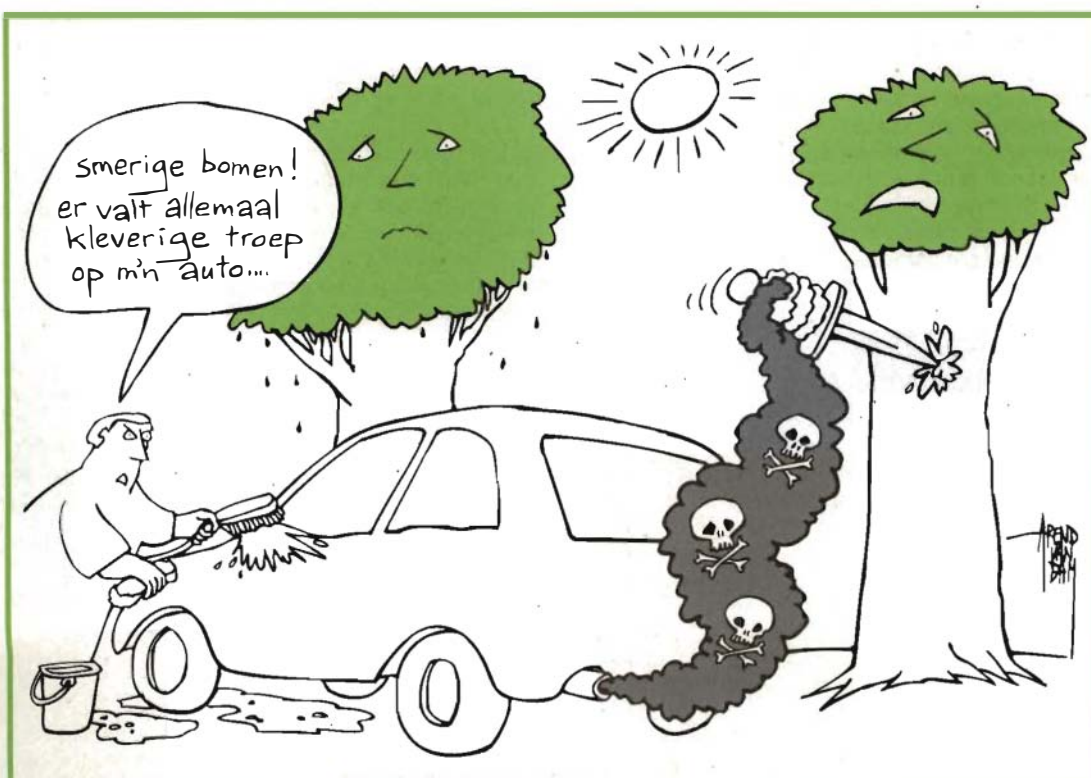

foto 5.
Een mooi voorbeeld van een mooie, oude traditie: in 1912 heeft men op dit graf een Sitkaspar aangeplant.

foto van de schrijver

gebouwen willen behouden het zwaar te verduren hebben. Maar wanneer er eenmaal gebouwd is wordt na de reconstructie van straten en pleinen wel veel jonge bomen aangeplant. Naar mijn mening wordt daarbij iets te vaak gebruik gemaakt van populieren; ik had graag zoveel mogelijk wat meer duurzame soorten gezien. Wat de bescherming van oude bomen betreft, ik heb er weinig van gezien. Aan die paar monumentale oude bomen in het centrum lijkt weinig aandacht besteed te worden, en ik denk dat vele mensen niet eens het, ook historisch, bijzondere karakter van de bomen beseffen. Maar dat betreft meestal bomen op openbaar terrein. Van particuliere tuinen weet ik, dat het verboden is bomen te kappen, zodat er daar enige bescherming lijkt te bestaan.

Met dank aan:
Hallfrídur Ingimundardóttir
en
Thórarinn Benedíksz

Thea Tanner, een kunstzinnige

Ik zit in een appelboom en schrijf. Ik voel me één met de boom. De groene bladeren ruisen en de takken houden mij veilig in hun armen. Zo is het natuurlijk niet, het is fantasie, het is het verlangen naar de tuin van mijn jeugd.

Toen ik vier jaar was, verhuisden mijn ouders naar Höganäs in Skåne (Zuid-Zweden). Daar hadden wij een heerlijke grote tuin, vol met bloemen, heesters en bomen. Ik hield van de bomen. Ik klom erin, omarmde ze, plukte hun vruchten. Hoeveel verschillende soorten peren hadden we eigenlijk, en kersen? We hadden ook frambozen en kruisbessen en ... ik zal ze niet allemaal opnoemen. Je kon lang in de bomen zitten nadenken, mediteren. Of je kon er je in verbergen, of in gaan zitten tekenen.

We hadden ook een prachtige es die vlakbij het raam van de kinderkamer stond. Hij was als 't ware een grote kamer in de zomer. De neerhangende takken vormden een muur rondom en de stam stond in het midden. En de wirwar van takken aan het 'plafond' vlocht zich tot een fantastisch patroon. In de herfst hing mijn ouders soms lampjes in de takken van de es; we vierden feest en vrienden kwamen met wie we plezier maakten en zongen.

Thea Tanner

Thea Tanner is geboren in Göteborg (Gotenburg), Zweden, in 1920. Ze leidt een in kunstzinnig opzicht zeer productief leven. Werk van haar - schilderijen, aquarellen, grafiek, gobelins - is in tal van openbare gebouwen in Zweden te zien. Ze heeft ook deelgenomen aan internationale exposities. De natuur, en bomen in het bijzonder, vormt een geliefd onderwerp. Haar werk is figuratief met soms een tendens tot geometrie en abstractie. Thea Tanner woont sinds enige tijd in de Midden-Zweedse stad Borås.

Ik kon de hele dag tekenen en schilderen, en naar tentoonstellingen gaan - alles draaide om de kunst.

Toen ik negen was, moest mijn vader, die mijn-bouwkundig ingenieurs was naar het verre noorden (Norrländ) om goud te exploreren voor de firma Boliden. Het was gedaan met onze mooie tuin, maar die leeft voort in mijn hart. Het was duidelijk dat we zo'n tuin nooit konden scheppen in Norrländ met zijn lange donkere winters en korte zomers, ook al was het in die zomers dag en nacht licht.

Maar bomen hoefden we daar werkelijk niet te missen: waar je ook woonde, je bevond je altijd aan de rand van uitgestrekte bossen. Er waren de lichte berken en de ernstige sparren. En veel dennen natuurlijk. De bramen en bosbessen, om maar niet te spreken van de frambozen 1), smaakten beter dan ze in het zuiden deden. De winters waren nogal dramatisch, dikwijls zagen we het noorderlicht. Onvergelijkelijk en mysterieus. En de sneeuw maakt de winters tenminste wat lichter.

Elk najaar hadden wij een fijne tijd in de bergen tijdens vaders vakantie. Dan reden wij het binnenland in, ongeveer tot de Noorse grens. Ons droomplekje bevond zich waar de grens de poolcirkel snijdt bij Vougtajolne. De eerste jaren overnachtten we in een hutje of een tent, later werd een klein jachthuis gebouwd dat heel wat comfortabeler was. Het was wonderbaarlijk om de berken naar boven toe te volgen tot de boomgrens. Het was prachtig om te trekken over de toendra vlak boven de boomgrens waar de bodem met hei bedekt was en verder open. De bomen die ons begeleid hadden, waren van vorm veranderd, lager en lager geworden en tenslotte gaan kruipen. De flora van de toendra was zo bijzonder en gevarieerd.

Ik heb getekend en geschilderd vanaf mijn jeugd. Als zeventienjarige kwam ik in Stockholm op de Kunstacademie. Die duurde toen vijf jaar. In het begin voelde ik me wat onbeholpen, maar al gauw waande ik me in het paradijs. Ik kon de hele dag tekenen en schilderen, en naar tentoonstellingen gaan - alles draaide om de kunst. En ook in de grote stad hoefde ik de bomen niet te missen. Ik bestudeerde vooral de wilgen die de vele stranden van Stockholm markeren. Ik beeldde ze uit, hun fijne vormen met lange scherpe takken en smalle bladeren die het water haast raakten. Wat kunnen wij in Zweden gelukkig zijn met zoveel bomen overal! En de inwoners van Stockholm zorgen goed voor hun bomen. Was er niet een opstand toen de elzen in het park Kungsträdgård omgehakt zouden worden? Het volk demonstreerde, klom in de bomen en probeerde met man en macht het onheil te voorkomen.

1) hier groeit de äkerbär, een arctische framboos, die in het zuiden (en in Nederland!) niet voorkomt

gast uit het hoge noorden

Impressie van het werk van Thea Tanner

- 'Januariboom', olieverf, 65 x 82 cm (links boven)
- Berk, aquarel, 20 x 30 cm (rechts boven)
- Potloodtekening, 30 x 20 cm (rechts onder)
- 'Krokusboom', krijt, 120 x 80 cm (links onder)
detail uit schets voor 'Krokusboom'

Lezers van tuintijdschriften hebben ongetwijfeld wel eens een fraai geïllustreerd artikel onder ogen gehad van deze stamgast. Ook Bomennieuws publiceerde enkele van zijn artikelen dankbaar gebruik van zijn prachtige dia's. Van eiken weet hij alles, maar ook voor andere soorten kunt u bij hem terecht.
De heer J.R.P. van Hoey Smith heeft van Arboretum Trompenburg een wereldvermaarde collectie gemaakt.

Boompje groot, plantertje springlevend

Wat nu precies de goddelijke vonk is geweest die mij dreef in de armen van de liefde voor alles wat groeit en bloeit, dat weet ik niet meer. Wel vielen er verschillende gebeurtenissen in mijn jeugd samen. Midden jaren twintig waren mijn vader en moeder voor zaken naar Gran Canaria geweest en brachten enige kisten met vetplanten mee naar huis. Die werden in de kas goed verzorgd, hetgeen ik als apie van zes jaar nauwgezet volgde.

Op mijn achtste jaar kreeg ik van mijn grootmoeder twee cactusbolletjes van zo'n 5 cm doorsnede. Ik heb ze nog steeds na 69 jaar goede verzorging. Dan het feit, dat wij vaak met onze ouders in de auto meegingen. Mijn vader beloofde 1 cent voor wie van ons vier kinderen het eerst het silhouet van een boom herkende en de goede naam gaf. Ik was steeds de winnaar en als ik 6 centen zo bijeengegaard had, kocht ik er een pakje gedroogde vijgen voor, waar ik nog steeds gek op ben!

Na de eerste golf van de iepenziekte in de jaren twintig, bleef er geen enkele iep over op Trompenburg. Alle vierhonderd iepen sneuvelde en ze lieten een verlaten landschap achter. Elke zondag werd er een andere kwekerij bezocht en met dat plantsoen kon mijn vader zijn lang gekoesterde wens in vervulling laten gaan: het creëren van een arboretum voor de stad Rotterdam. Ik ging altijd mee.

In 1939 deed ik eindexamen HBS. Ik kreeg van mijn vader als beloning honderd gulden, een kapitaal in die tijd. Echter wel met de bepaling erbij, dat ik daarvoor bomen voor het arboretum Trompenburg moest kopen. Ik mocht mee met de hortulanus van de diergarde, om die honderd gulden te besteden. In het arboretum staan nu nog zes bomen, die ik van die f 100,- kocht.

Mijn grootmoeder - in tegenstelling tot mijn grootvader, die alleen van jagen hield - had grote belangstelling voor de natuur. Ik denk dat zij mij influisterde om een lijst van planten van het arboretum te maken en een kaart, waarop alle bomen waren ingetekend. Zij hielp mij hiermee en illustreerde beide met prachtige waterverftekeningen. Deze eerste ontwerpen van onze huidige catalogus heb ik nog steeds en ik ben er zuinig op.

Het gezegde is: "Boompje groot, plantertje dood". Dat is inderdaad meestal wel het geval. Doch als men al op 17-jarige leeftijd begint met planten, dan gaat dat niet meer op. Het is nu: "Boompje groot, plantertje nog springlevend".

Mijn normale werkkring in het scheepvaartbedrijf maakte vele buitenlandse reizen noodzakelijk. Ik kon die altijd combineren met bezoeken aan arboreta en kwekerijen en leerde daar veel van. Ook maakte ik jaren achtereen met S.G.A. Doorenbos, steeds rond

half oktober, een reis van twee dagen naar Kew Gardens in Londen om eikels te verzamelen. Ik kocht voor dat doel een grote citybag en vulde die met keurig geëtiketteerde zakje met eikels. Het was verboden die naar Holland mee te nemen, een maatregel bedoeld om de altijd verwormde eikels uit Amerika te beletten ons land te besmetten. Ik had geen moeite ze toch mee te nemen. De douanecontrole in die jaren was streng. Ik moest altijd die citybag openen en als ze vroegen wat er in die zakjes zat, was het steevaste antwoord: "een monstercollectie hazelnoten". Er is nooit iets van mij in beslag genomen.

Door mijn vele contacten in de botanische wereld werd ik ook medeoprichter van de International Dendrology Society. De initiatiefnemer, de boomkweker Jacques Lombarts uit Zundert, de eerste voorzitter, vroeg mij deel te nemen aan de oprichtingsvergadering in Kalmthout in september 1952. Van de twintig deelnemers aan die vergadering ben ik nu de enige overlevende. Ik kwam spoeding in het tourscomité en organiseerde vele buitenlandse reizen, onder andere naar Nepal, Turkije, Australië, Nieuw-Zeeland en Noord-Amerika. Ook nam ik deel aan door anderen georganiseerde reizen. Dit resulteerde altijd in een verrijking van het assortiment van het Arboretum Trompenburg door de vele meegebrachte planten of zaden.

Ik was natuurlijk ook lid van de Nederlandse Dendrologische Vereniging en maakte met mijn vader enkele excursies van de NDV mee, onder andere naar Kassel in Duitsland, waar het park Wilhelmshöhe en de Karlsau grote indruk op mij maakten. Een tiental bomen in ons arboretum stamt uit Kassel. Ook werd ik lid van de Duitse Dendrologische Vereniging en zat er vele jaren in het bestuur. Vanwege mijn kennis van eiken werd ik daar "Der Quercophil" genoemd.

Ook vanwege die eikenkennis kreeg ik uit handen van de President van de Engelse Royal Horticultural Society de Veitch Memorial Medal in goud, de hoogste onderscheiding die aan buitenlanders kan worden toegekend.

Sinds 1955 maak ik kleurendia's in plaats van de daarvoor gebruikelijke zwart-wit foto's. Mijn huidige collectie van circa 60.000 stuks is al veel gebruikt voor de illustratie van boeken. Ze werden en worden nog steeds veel gebruikt door personen die ze incidenteel nodig hebben en door mijzelf voor artikelen in tijdschriften. Dit afgezien van mijn gebruik bij vele lezingen, die ik in binnen- en buitenland geef. Ik hoop hiermee nog lang door te kunnen gaan en zo in het biologieharnas te sterven.

J.R.P. van Hoey Smith

Bomenstichting opnieuw in de aanval voor het behoud van de iep

Marjan van Elsland

Toen het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in 1990 aankondigde per 1 januari 1991 te zullen stoppen met de centrale coördinatie van de iepenziektebestrijding voorspelde de Bomenstichting het einde van de iep rond het jaar 2000.

Maar tegelijkertijd richtte de Bomenstichting samen met een aantal andere organisaties het IepenBeraad op, dat erin slaagde de belangstelling voor de iep levend te houden, vooral bij gemeentelijke groenbeheerders. Daardoor kon de epidemie zich niet zo snel uitbreiden als we oorspronkelijk verwachtten.

Toch is in de jaren '91 tot en met '97 grofweg één kwart van de iepen in stad en landschap gesneuveld aan de iepenziekte en het uitvalspercentage stijgt jaarlijks. Ook voor dit jaar wordt weer een uitval verwacht, die, vooral in de kustprovincies, in de vele tienduizenden bomen zal lopen. De epidemie is bijna onbeheersbaar geworden.

Maar nu gloort er hoop: voor het eerst in al die jaren krijgt de Bomenstichting geld van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om de centrale coördinatie professioneler op te gaan zetten. Samen met het IBN-DLO wordt een plan van aanpak ontwikkeld. Hierna volgt eerst onze motivatie om te blijven vechten voor een zaak, die door velen als verloren wordt beschouwd. Daarna enkele belangrijke punten uit het actieplan.

De Zwarte Piet?

Vanaf de oprichting van het IepenBeraad in 1990 was er een groep mensen, vertegenwoordigers van gemeenten en andere organisaties, die meende dat de iep gered moest - en kon - worden. Allerlei plannen en onderzoeken werden met een minimum aan financiële middelen uitgevoerd. Ze hadden wel resultaat, maar niet genoeg, omdat er onvoldoende middelen waren de zaak op grote schaal professioneel aan te pakken. We werden en worden tegengewerkt door natuurbeheerders, die met onjuiste argumenten weigeren de ziekte op hun terreinen in te dammen. Even ernstig zijn de directe gevolgen als beheerders uit onwetendheid of geldgebrek zieke iepen laten staan of als aannemers ongecontroleerd met het hout gaan slepen. Daar doe je niets aan zonder geld.

Net toen zelfs de meest enthousiaste mensen de moed lieten zakken, kwam er in december 1997 bericht van het Ministerie dat we onder bepaalde voorwaarden een subsidie konden krijgen voor twee jaar (in plaats van de gevraagde vijf jaar).

Het jaarlijkse bedrag was bovendien lager dan we gevraagd hadden, maar eindelijk zouden we geld hebben om een aantal knelpunten op te lossen! Toch was er twijfel bij een aantal mensen: kregen we niet de Zwarte Piet toegespeeld? En was het niet veel te weinig geld om écht iets te kunnen doen?

Om aan de voorwaarden van het ministerie te kunnen voldoen, moesten we onder meer aantonen dat er sprake was van brede samenwerking.

Iepen in de Volendamlaan in Den Haag

foto: Edwin Koot

Er werd daarom een intentieverklaring gestuurd aan een groot aantal betrokkenen, vooral gemeenten, maar ook waterschappen en andere grote bomenbeheerders. Deze werd door een verrassend groot aantal organisaties (bijna honderd) ondertekend. Dat had twee gevolgen. In de eerste plaats werd daardoor de subsidie definitief toegekend. Het was echter minstens zo belangrijk dat we hiermee een signaal kregen, dat we niet alléén stonden in onze wens, de iep te behouden. Dat gaf de doorslag: we accepteerden de subsidie, ook al zit daar misschien een Zwarte Piet in verstopt. Als het ons niet lukt, dan hebben wij er in elk geval alles aan gedaan, terwijl anderen de kaarten niet eens op durfden te pakken. Maar we gaan er vanuit, dat het wél lukt, vooral in de provincies Noord-Holland, Friesland en Groningen, waar de meeste ondertekende intentieverklaringen vandaan kwamen.

Zieke iepen jammeren niet

Het grootste knelpunt bij het behoud van de iep is dat de meeste mensen, dus ook politici, absoluut niet geïnteresseerd zijn in het lot van de iep. "Ze hebben wel wat anders te doen" en "het zal zo'n vaart niet lopen" en "er zijn toch genoeg andere bomen" en "dat gezeur om een bóóm". Wat jammer dat zieke iepen niet huilen zoals verlaten zeehondjes of economische waarde hebben zoals varkens. Dan had het IepenBeraad nooit bestaan, want dan had het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de zaak in eigen hand gehouden. Nu ligt er een taak voor IepenBeraad en Bomenstichting: de mensen overtuigen van het belang van de iep en van de ernst van de iepenziekte. En aangezien de iep een fantastische boom is en de iepenziekte deze fantastische boom uit dreigt te roeien, moet dat lukken.

Milieupolitie in een schoenenwinkel

Een ander knelpunt is het ontbreken van juridische mogelijkheden, de bestrijding van de iepen-

ziekte af te dwingen. Toen we enkele jaren geleden iepenhout - met - kevers ontdekten in de etalage van een schoenenwinkel kon de milieupolitie gelukkig ingrijpen. De desbetreffende gemeente had namelijk een iepenziekte-artikel in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en was ook actief in de handhaving van dat artikel. Bij ruim 50 % van de gemeenten is het iepenziekte-artikel weliswaar opgenomen in de APV, maar ontbreekt de moed, de politieke interesse of het geld, het artikel stipt te handhaven. En bij sommige beheerders van bossen en wegen ontbreekt ieder respect voor gemeentelijke regelgeving. Daar zou met behulp van gerechtelijk proefprocessen verandering in gebracht kunnen worden. Het IepenBeraad wil het uitvoeren van dergelijke processen stimuleren. Verder zal onderzocht worden of provinciale overheden bereid zijn het behoud van de iep met regelgeving te ondersteunen, bijvoorbeeld als het gaat om de juiste verwerking van iepenhout.

De hele pyramide in beweging

Het geld van het Ministerie is bedoeld om de top van de pyramide, het IepenBeraad, in staat te stellen de rest van de pyramide in beweging te brengen. Provinciale en regionale coördinatoren, bedrijfsleven, vrijwilligersorganisaties en alle beheerders van iepen zullen, aangestuurd, gestimuleerd en ondersteund door het IepenBeraad de werkelijke uitvoering op zich moeten (blijven) nemen. Dat wil zeggen dat de hele keten van opsporing en opruiming van zieke iepen op grote schaal volmaakt moet verlopen om de epidemie de kop in te drukken. De kosten hiervoor lopen in de miljoenen en dat geld zal door de beheerders opgebracht moeten worden. De beloning - het behoud van de iep - zal niet direct verstrekt worden, maar na een inhaalslag van enkele jaren. Als we de uitval in het jaar 2000 niet verder zien stijgen, zal dat de eerste beloning zijn. Intussen blijft het aan te raden waardevolle iepen te laten injecteren en verder te zoeken naar mooie, resistente rassen.

*De heer J.W. Stolte, wet-
houder van Leefbaarheid
en Milieu van de gemeente
Den Haag injecteert een
iep op de Volendamlaan.
Dit was het begin van een
grootschalige entingscam-
pagne dit voorjaar van ca.
7500 Haagse iepen.*

foto: Edwin Koot

DONATEURS BOMENSTICHTING DRAGEN STEENTJE BIJ

De Bomenstichting wordt het brandpunt van waaruit het behoud van de iep gestalte moet gaan krijgen.

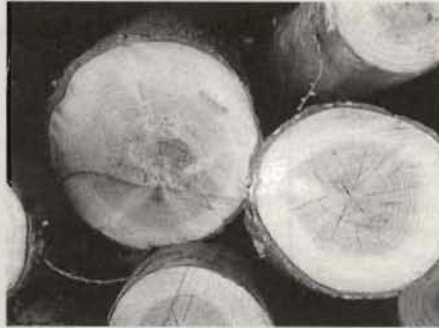
Dat vraagt meer inzet dan we met het geld van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kunnen verwezenlijken. Daarom is de donateurs van de Bomenstichting gevraagd om een extra donatie, waarmee we bijvoorbeeld extra personeel bij de telefoon kunnen zetten om vragen te beantwoorden.

Voorlichting is in het hele proces van iepenziektebestrijding van het grootste belang. In het volgende nummer van Bomennieuws wordt bekend gemaakt hoeveel de actie onder de donateurs heeft opgebracht. En uiteraard houden we u op de hoogte van het verloop van de plannen.

standpunt

Om maar meteen met de kern van de zaak te beginnen: de Bomenstichting is niet tegen houtproductie. Sterker nog: we zijn ervóór, dat er hout geoogst wordt van Nederlandse bossen en bomen. Zo'n standpunt van een stichting, die tegen het omzagen van gezonde bomen zegt te zijn, vraagt natuurlijk wel om uitleg.

Bomen zijn letterlijk van hout. Na een "welbesteed leven" ofwel het vervullen van diverse natuurlijke en maatschappelijke functies kunnen we ze in bepaalde gevallen oogsten. Hout is een bijna onvervangbaar materiaal, dat natuur- en milieuvriendelijk wordt geproduceerd, zonder bronnen zonlicht, koolzuurgas, water en "aarde" uit te putten. We hebben hout nodig, steeds harder, want het houtverbruik in Nederland stijgt. We importeren ongeveer 90%

der gesignaleerde trend om "exoten", zoals de Douglas, die snel groeit en goed hout levert, te vervangen door inheemse (loof)bomen ten behoeve van "de natuur". Het lijkt allemaal heel mooi, dus wat kunnen we daar als Bomenstichting nou tegen hebben? We zijn ertegen, dat de natuurlijke, schone productiefunctie van het bos niet wordt benut en dat we elders rooibouw plegen om aan ons hout te komen. *Af en toe een dikke boomstam in het bos achterlaten is leuk, maar niets meer oogsten is verspilling onder het mom van natuurbeheer. Daar zijn we tegen.*

Een tafel van straatbomenhout?

Op de leeftijd, waarop men een bosboom economisch gezien het beste kan oogsten, bijvoorbeeld 80 jaar, begint een boom buiten het bos net inte-

Bomen zijn van hout

van onze houtbehoefte. Iedereen weet, dat daar grote bezwaren aan verbonden zijn: ons houtgebruik levert in andere landen soms rooibouw op. Het zou daarom beter zijn als we voor meer dan 10% in onze houtbehoefte gaan voorzien. Dat kan op drie manieren: als we het oogsten van bomen uit bossen weer normaal gaan vinden, als we "uitgediende" straat- en laanbomen niet meer als afval behandelen en als we gebruikt hout leren hergebruiken.

Bosbeheerders laten hout verrotten

Dertig jaar geleden was "houtteelt" een legaal doel voor een bosbouwer. Grote kapvlakten maakten duidelijk, welke stukken bos waren verkocht aan de houtindustrie. De vlakten werden weer ingeplant met een economisch aantrekkelijke "houtsoort". Achteraf was er misschien heel wat aan te merken op die manier van bosbeheer, maar ook toen al was duurzaamheid heilig: er werd nooit méér geoogst dan er bijgroeide. En velen vonden die productiebossen - op de verfoeide "dennenakkers" na - aantrekkelijk. Intussen is er veel veranderd: de Nederlandse bosbouwer heeft zich ontwikkeld van deskundige houtteler tot deskundige bosbeheerder. Natuur en recreatie varen er wel bij: de grote kapvlakten zijn verdwenen, alles gebeurt kleinschalig en onopvallend. Er is meer aandacht voor natuurlijke processen en steeds meer bossen worden helemaal "aan de natuur overgelaten". Het woord houtteelt komt nauwelijks meer voor, zeker niet bij Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen. Bij deze bosbeheerders blijft al het hout in het bos, er wordt niets meer geoogst want "dood hout leeft". Daarnaast is er de al eer-

ressant te worden uit natuurlijk en maatschappelijk oogpunt. In stad en landschap laten we bomen zo oud worden als uit veiligheidsoverwegingen mogelijk is. Als zo'n boom tenslotte moet verdwijnen is zijn hout vaak niet veel meer waard omdat er rotte plekken in zitten. De houtindustrie is er dan ook niet in geïnteresseerd, ook omdat de aanvoer niet regelmatig is. Het gevolg is, dat een omgezaagde straat-, laan-, park- of tuinboom als afval wordt behandeld. In het beste geval wordt hij versnipperd en/of gecomposteerd. Veel bomen komen in de open haard terecht, óók prachtig eikenhout. Zelfs van kromme knoestige stukken is nog iets te maken, variërend van kunst tot spaanplaat. Ook zieke iepen worden onvolgende opgekocht door de houtindustrie, terwijl het hout toch heel waardevol is. Maar het is kenmerkend economisch niet interessant. De Bomenstichting signaleert ook hier verspilling van waardevol materiaal.

Een derde leven

Na een leven als boom kan een "leven" als hout volgen, soms zelfs eeuwenlang (bijvoorbeeld eiken balken in oude boerderijen). Maar daarna, als het hout zijn functie als balk, raamkozijn, pallet, kratje, tafel of ander voorwerp heeft vervuld, wat dan? De vuilstort, de vuilverbranding? Of hergebruik? Er staan nog steeds geen houtcontainers naast glascontainers. Moet hout eerst een schaars en duur artikel worden, voor we er zuiniger mee omspringen? De houtindustrie noemde hout ooit "groeïend goud". Was het maar net zoveel waard!

Marjan van Eiland

standpunt

Bemide bomen

De Varenbeuk

Tertius Bolhuis

Kloostergangen

Als de dag van gisteren herinner ik mij nog het moment, twee jaar geleden, dat ik werd rondgeleid op mijn nieuwe werkplek bij de Theologische Universiteit in Kampen. In een classisistisch gebouw, een voormalig opleidingscentrum van het KNIL, liep ik opgetogen door de kraakheldere van witte bogen voorziene, brede gangen, gelegen rond een centraal binnenplein. Ik waande me in kloostergangen. En vanuit alle gangen was hij prominent zichtbaar, een boom, aan de voet omgeven met een klimoptapijt dat langzaam opkroop tegen de metersdikke kaarsrechte gladde stam. Rond het 'monument' hingen zijtakken, diep doorgebogen bijna tot aan de grond. Daardoor ontstond het effect van een levend wezen met handen en voeten, dat daar ons doen en laten in de omliggende collegezalen gadesloeg met de betrekkelijkheid, een honderd-zestigjarige eigen.

Want om zo'n hoogbejaarde boom ging het! Ondanks zijn hoge leeftijd was hij nog altijd voorzien van een majestueuze ronde dichte kroon zonder sporen van 'kaalheid'. En sindsdien reken ik deze *Fagus sylvatica* "*Asplenifolia*", of varenbeuk vanwege zijn ingesneden bladeren, tot mijn meest bemide bomen. Zijn omtrek is 2 meter en hij is bijna 20 meter hoog!

Een echte park- of binnenplaatsboom, maar te groot voor de gemiddelde patio! De bladeren zijn

diep gelobd tot diep ingesneden. Als synoniem wordt de naam 'heterophylla' gebruikt, vooral in Engeland.

Nieuwkomer

De beuk is in onze gematigde streken een oude bekende. Maar eigenlijk is deze boomsoort een nieuwkomer. Dat blijkt al uit zijn opringerige gedrag tegenover concurrenten die hij gemakkelijk weet te verdringen, ongevoelig als hij is voor een 'benarde' schaduwrijke positie. Daarbij is hij betrekkelijk ongevoelig voor ziektes en plagen. Toch komt een aan de beuk verwante soort al in het Oligoceen, circa 50 miljoen jaar geleden, voor. De Europese soort *sylvatica* (de andere soorten laten wij hier buiten beschouwing) verschijnt zo'n 6000 jaar geleden. In ons land doet de beuk zijn intrede ongeveer 1400 voor Chr. en is hij in 1000 na Chr. de belangrijkste boomsoort op de betere gronden. De beuk heeft namelijk een voorkeur voor open, vruchtbare, liefst wat leemhoudende gronden (kalkminnend!). Ook voor de particuliere tuinbezitter is de beuk een veel gevraagde boom vooral als afscheiding rond de tuin of de boomgaard of als "beukenboom".

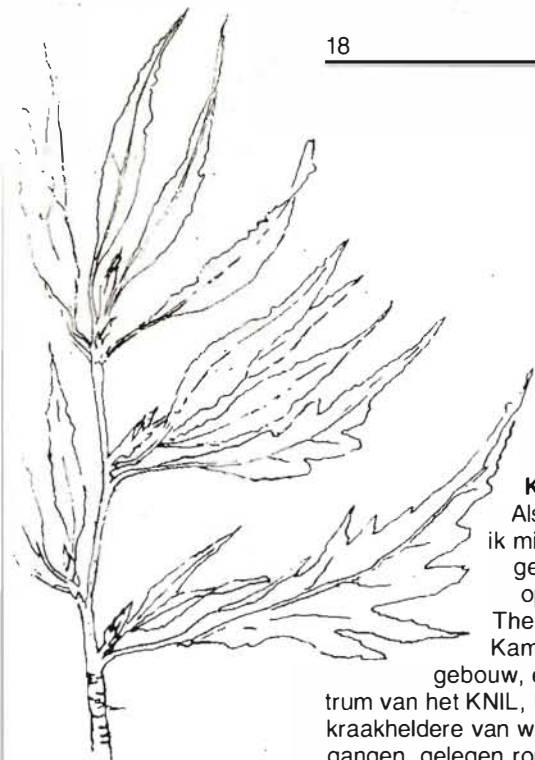
Het is verwarrend dat die andere geschikte haagplant, *Carpinus betulus*, nu juist de Nederlandse naam haagbeuk heeft gekregen. Bij die soort vallen de bladeren af en blijven niet "bruin" aan de boom.

Maar niet alleen de soort, ook enkele cultivars kunnen voor de particulier interessant zijn zoals de zuilvormige *Dawijck* (groen), *Dawijck Gold* (geel) of *Dawijck Purple* (rood; groeit slecht) en vooral de rode Treurbeuk (*Purpurea Pendula*), liefst onder geënt. Deze bomen moeten met kluit worden gekocht en geplant! De andere cultivars zijn alle parkbomen zoals '*Pendula*' (treurbeuk), '*Riversii*' ('zwartbladige' rode beuk), '*Zlatia*' (geel blad bij uitlopen), '*Rotundifolia*' (rondbladig) en '*Tricolor*' (roze-roodblad). Wie deze bomen in volle glorie wil bewonderen moet het Arboretum Trompenburg in Rotterdam bezoeken. Onvergetelijk blijft voor mij daar de gele treurbeuk die in het vroege voorjaar met helgeel blad hoog boven alle bomen uit torent.

Sterfelijk

Maar ook beuken zijn sterfelijk. En de levensduur van de beuk is bij lange na niet te vergelijken met die van zijn "bos-broer" de eik. Na honderd tot honderdvijftig jaar wordt het binnenste van zijn stam roodachtig en vermolmd. Wil men het hout nog kunnen gebruiken dan is kappen geboden.

Bovendien is de beuk gevoelig voor zwammen (honing- en meniezwam) vooral op reeds beschadigde plaatsen. Zo waren wij zelf in 1989 gedwongen een schitterende 150-jarige

Tertius Bolhuis is medefirmant van de boomkwekerij Bisschoff Tulleken te Heerde en docent klassieke talen te Zwolle

Zwamaantasting had de boom gevaarlijk gemaakt voor de omgeving. Met pijn in het hart werd de zieke 150 jaar oude beuk geveld.

foto van de schrijver

rode beuk achter ons witte huis (zie foto) te kappen. Een blikseminslag had de bast enkele jaren daarvoor flink beschadigd en daarin woekerde sindsdien een zich uitbreidende infectie die de boom wist te knevelen. Dat doet zeer!

Wist u trouwens dat de beuk in het Middel Nederlands nog 'boecke' en in het Vlaams nog steeds 'boek' heet? En zo leeft hij in heel wat namen van plaatsen voort zoals: Boeken, Boekeloo, Boekenrode, Boekhorst en ook in 'boekweit'? De verandering van boeck(e) naar beuk diende om 'beuk' te onderscheiden van 'boek'. Toch gaan beide zo verschillende begrippen terug op eenzelfde Indoeuropese stam "phg", zichtbaar in het Latijnse fagus (= beuk) en Griekse φηγός (= eik!). De stam 'fag' - vergelijk polyfagie - betekent "eten" en zou aanduiding zijn van de eetbare vruchten en zo een belangrijk botanisch kenmerk van de boom aanduiden. En het boek dan?

Oké, je kunt boeken 'verslinden' en in de bijbel is op twee plaatsen (Ezechiël 2 en Openbaring 10) sprake van profeten die gedwongen worden een boekrol te eten. Maar daar gaat het om beeldspraak, niet om een etymologische verklaring. Nee, we moeten veeleer denken aan een in een beukentak ingekerfde letter, een "boka" (gotisch). In de vrucht(eetbaar!) dragende boomtak werden

Bloeiwijze en vrucht van de beuk.
Hiernaast de vrouwelijke bloemen, daaronder de mannelijke. Beide zijn niet zo opvallend, wel vinden we na de bloei massaal de mannelijke meeldraad bloempjes onder de beuken. Beter bekend zijn de beukennoten (onder).

foto's: Klinkspoorarchief Bomenstichting.

magische lettertekens - runen - ingekerfd, een zogenaamde "boecstaf" (vergelijk "boekstaven"). De Romeinse historicus Tacitus vermeldt dit al in zijn

(midden op de pagina)
Varenbeuk (*Fagus sylvatica* 'Asplenifolia') bij de Theologische Hogeschool in Kampen in het voorjaar

(hiernaast)
Treurbeuk op de boomkwekerij Bisschoff Tulleken.

Beuken laten zich uitstekend snoeien tot hagen of zoals hieronder een ornamentje.

Germania, een boek over de gewoontes van de Germanen. Zo is de cirkel rond van beuk, eetbare vrucht en boek!

Onder een beuk met een boek moet dan ook wel het summum van genot zijn!

"Jij, Tityrus, ligt hier beschut door een lommerrijke beuk", roept iemand, bijna jaloers, een herder toe die in de eerste Herderszang van Vergilius wordt geportretteerd in opperste gelukzaligheid, spelend op zijn fluit. En de Vlaamse dichter Gezelle schrijft:

*'k Zat bij 'nen boom te lezen
al in mijn brevier
de zonne kwam gerezen
gelijk een kole vier*

Hoewel ik nog nooit een van mijn collegae heb zien zitten brevieren onder onze lommerrijke varenbeuk, breng ik hen wellicht op een idee. En als eiken eertijds konden orakelen, waarom beuken dan niet? Boombladeren halen hun voedsel uit de lucht (CO₂) Hun "in- spiratie" komt van boven. Die van theologen toch ook?

Levende monumenten

Bomen moeten groeien

Frank Moens

Bomen moeten groeien

Dit is niet zomaar een kreet. Wanneer een boom niet elk jaar op zijn minst een beetje groeit is het slecht met hem gesteld. De jaarlijkse vitaliteitscijfers van het Nederlands bomenbestand worden ondermeer vastgesteld aan de hand van de scheutlengte. Met scheutlengte wordt bedoeld de lengte van de in een jaar nieuw gegroeide twijgjes. Voor de ene soort is 10 cm al veel (taxus, buxus), voor de andere is dat helemaal niets. Populieren en wilgen kunnen met gemak een halve meter halen en ook de groei van de beuk in een goed vochtig voorjaar kan enkele decimeters zijn.

Bomen hebben de eigenschap dat ze zich jaarlijks vernieuwen. Ze krijgen als het ware een nieuwe jas over de oude heen. De nieuwe scheuten dragen de bladeren die voor de fotosynthese moeten zorgen. De daarbij gevormde bouwstenen zorgen niet alleen voor de verdere groei van de nieuwe scheuten maar ook voor de diktegroei van stam en takken. Ieder jaar ontstaat er een nieuw laagje levend hout om de hele boom heen, een jaarring. Binnen de kern van de boom sterft een ring hout af en blijft als dood hout het skelet van de boom vormen. Een goed groeiende boom heeft een regelmatig patroon van even dikke jaarringen. Zien we een dunnere ring dan is er iets aan de hand geweest, bijvoorbeeld droogte. Maar het kan ook een aantasting zijn geweest door rupsen, die al het jonge blad hebben weggevreten. Een brede ring duidt op een jaar waarin de groeiomstandigheden goed waren: veel water op het goede moment, geen late nachtvorst die het jonge blad deed verschrompelen en geen vreterij.

het Bomenfonds kan worden aangesproken. In eerste instantie wordt gekeken naar de oorzaak van de verminderde groei zoals ook bij de schitterende rode beuk in Hornhuizen (gemeente De Marne) gebeurde. Alhoewel de standplaats ideaal lijkt, zijn er toch problemen ontstaan. Het onderzoeksrapport van een boomverzorgingsbedrijf wees uit dat de boom te lijden heeft van een verdichte bodem.

De problemen met de linden in Thorn is bijna klassiek te noemen. Met aan de ene kant een weg en aan de andere zijde een muur moet dit groepje leilinden zich staande zien te houden. De afgelopen jaren was de kwaliteit van de linden achteruit gegaan. Uit het onderzoek kwam naar voren dat verdichting van de bodem, met als

In het noorden van Groningen in Hornhuizen staat aan de rand van een weiland deze majestueuze rode beuk. De boom onderging met steun van het Bomenfonds een grondige groeiplaatsverbetering.

Alle geregistreerde Monumentale Bomen worden geleidelijk aan opnieuw bekeken. De Bomenstichting is in samenwerking met het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bezig aan een volledige schouw van alle geregistreerde bomen. Een klus waar tien jaar voor is uitgetrokken. Alle objecten worden door de Bomenschouw van de Bomenstichting onder de loep genomen en als er mankementen zichtbaar zijn, geeft hij de eigenaar van de boom een verzorgingsadvies. De eigenaar kan voor onderhoudswerkzaamheden een beroep doen op het Bomenfonds.

Groeiplaatsverbetering in Hornhuizen en Thorn

Bomenschouw Luc Noordman beoordeelt de groei van elke boom die hij bezoekt. Hij bekijkt de kroon en meet de omtrek van de stam (op borsthoogte) en vergelijkt deze met de eerste inventarisatiegegevens. Geregeld komt hij tot de conclusie dat de groei verminderd is en onderzoek naar de oorzaak daarvan geboden is. In veel gevallen kan met een groeiplaatsverbetering de boom voor de ondergang worden behoed. Geen enkele boom staat graag ingeklemd tussen bestrating, fundering van gebouwen, of in een verdichte bodem als gevolg van voorbij denderende of geparkeerde voertuigen. Wortels moeten onbelemmerd kunnen groeien. Als dit niet het geval is, zijn er allerlei maatregelen te treffen, waarbij ook

gevolg zuurstof- en watergebrek de oorzaak was. Met speciale apparatuur is de bodem losgemaakt.

Voor beide objecten is financiële steun uit het Bomenfonds verstrekt voor onderzoek, groeiplaatsverbetering en kroonsnoei.

Extra aandacht voor de Kroezeboom

In het vorige nummer maakten we melding van de zorgelijke toestand waarin de oude Kroezeboom van Ruurlo verkeert. Maar liefst drie houtparasitaire zwammen werden aangetroffen. Deze zomer zal de boom aan een uitgebreid onderzoek worden onderworpen. Het bestrijden van de zwammen is zinloos, maar we willen wel weten in welke mate de schimmels in het hout hebben huisgehouden. Aangezien de eik voor een deel met de kroon over de openbare weg hangt, is het belangrijk dat er in ieder geval uitsluitel komt over de stabiliteit van deze houten kolos.

Beeldbepalende treurbeuk staat op instorten

De stam van deze prachtige Treurbeuk in de Skoallestrijte in Bergum is hol, maar dat was hij al jaren. Niks aan de hand. Totdat men ontdekte dat er korsthoutskoolzwam in de boom groeide. Deze zwam maakt van het hout een sponsachtige structuur. De eigenaar is aangeraden met speciale meetapparatuur, waarmee het inwendige van de boom kan worden beoordeeld op houtrot, de stabiliteit van de boom te laten bepalen. Gevreesd wordt dat Bergum de beeldbepalende beuk binnenkort zal moeten missen.

Treurbeuk en ceder op het nippertje gered

Beter is het gesteld met de treurbeuk in de Eindhovense Woenselsestraat. Het leek er even op dat deze boom zou moeten wijken voor een nieuw hek rondom het terrein van de houthandel. Protesten van omwonenden en de heer Ru Bossong, contactpersoon van de Bomenstichting, vonden gehoor en de boom bleef staan. De eige-

naar zag ook zelf in dat de boom een sieraad voor zijn bedrijf is en liet de boom een grondige onderhoudsbeurt ondergaan. Enkele verroeste verankeringen in de kroon werden daarbij vervangen.

Voor de ceder in de pastorietuin St. Martinus eveneens in Eindhoven lag het wat moeilijker. De rechter moest eraan te pas komen om het burengeschil over het handhaven van de ruim honderdjarige monumenta-

Deze twee monumentale bomen in Eindhoven, de ceder (boven) en de treurbeuk bleven gespaard dankzij inspanning van de boom- liefhebbers ter plaatse.

foto's: archief Bomenstichting

De leilinden in het Limburgse Thorn (onder) kregen een grondige opknappbeurt.

tekening: Humphrey Bennett

le fraaie boom te beslechten. De rechter wist als bezitter van een zelfde ceder waarover hij moest oordelen en was gevoelig voor de argumenten van de eigenaar. De boom bleef behouden, maar de rechter kwam de klagende buurman wel tegemoet door in zijn vonnis te vermelden dat de boom een snoeibeurt moest ondergaan. Daarmee werd de belangrijkste klacht, overlast door vallende naalden, voor een groot deel weggenomen.

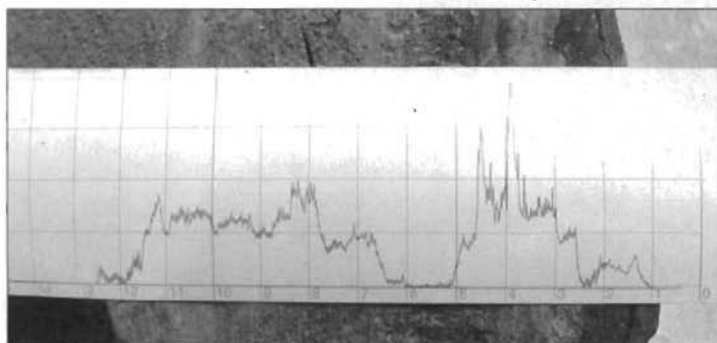

Resistograaf

F-Serie

De drie boorweerstandsmeters uit de F-serie zijn ontwikkeld als speciale opzetapparaten voor gangbare akku-boormachines.

De meetgegevens worden mechanisch weergegeven op een waspapierstrook. Hierdoor is de F-serie makkelijk in gebruik, laag in gewicht en door de bouwwijze van de apparatuur zeer compact.

ARCADIS Heidemij Realisatie is een multidisciplinair bedrijf, gespecialiseerd in integrale dienstverlening op het gebied van milieu, infrastructuur, groen en sport. Integrale realisatie betekent 'van plan tot realisatie'.

Afdeling Materialen / ITS is de handelsonderneming van ARCADIS Heidemij Realisatie met nationale en internationale activiteiten.

Kennis van concrete oplossingen

Op het gebied van groen, milieu, sport en drainage levert Materialen / ITS een uitgebreid programma. Producten die vaak de kern vormen van betrouwbare en duurzame oplossingen en veelal exclusief door ARCADIS Heidemij Realisatie ontwikkeld zijn.

Nieuw!

Probleemoplossend door ARCADIS know-how, totaal leveringspakket, snelle en complete leveringen.

**Zakelijk, goed, snel,
duidelijk en met plezier!**

ARCADIS Heidemij Realisatie

Afd. Materialen / ITS

Taxandriaweg 8b,

Postbus 704, 5140 AS Waalwijk.

Tel 0416-672350, Fax 0416-672390

Voor info: Gerard Bodewes

ARCADIS

HEIDEMIJ REALISATIE

De Nationale Bomenbank is verhuisd

Na 26 jaar in Sliedrecht te zijn gevestigd zijn wij op 18 mei 1998 verhuisd.

Op onze kwekerij in Bleskensgraaf hebben wij een nieuw kantoor gebouwd.

Daarmee hebben wij een wens gerealiseerd die al lange tijd bestond:

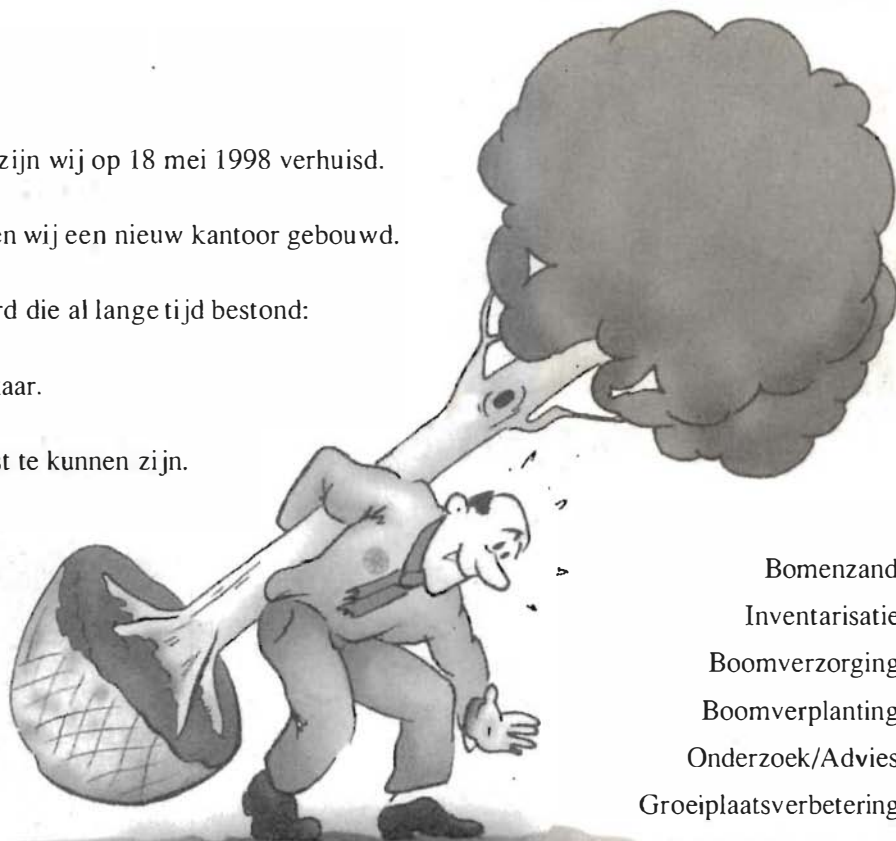
Kwekerij, opslagruimte en kantoor bij elkaar.

Wij hopen u daardoor nog beter van dienst te kunnen zijn.

*Ons nieuwe adres is:
Abbekesdoel 22a, Bleskensgraaf*

*Correspondentie-adres:
Postbus 4, 2970 AA Bleskensgraaf*

*Telefoon: 0184 - 69 89 89
Telefax: 0184 - 69 89 90*

Bomenzand
Inventarisatie
Boomverzorging
Boomverplanting
Onderzoek/Advies
Groeiplaatsverbetering

nummer één in duurzaam kastanjehout!
uitsluitend ontschorst paalhout van gecontroleerde kwaliteit

VAN VLIET-LEERSUM

TELEFOON: (0343) 454400 FAX: (0343) 452004 MAARSENBERGSEWEG 53, 3956 KV LEERSUM

**Kastanje Rasterpalen, Kastanje Antimaaischadepaaltjes, Kastanje
Boompalen, Origineel Engels Kastanje Hekwerk, Kastanje Antiparkeerpaal**

BEL OF FAX VOOR EEN BEZOEK VAN ONZE VERTEGENWOORDIGER MET PROEFMODELLEN

**Te koop
gevraagd:**

**Populieren- en
iepenstammen**

(iepenstammen)
t.b.v. zinkers
voor de
visserij-industrie
in Noorwegen

Rondhouthandel-Bomenrooibedrijf

v.d. Horst bv

Rolderstraat 27,
7849 PB De Kiel
Telefoon: 0591 - 382202
Fax: 0591 - 381910,
Autotel. 06-52900375,
06-52906596.

Afdeling boomverzorging

- snoeien van bomen d.m.v. klimtechnieken en met inzet van 2 eigen hoogwerkers.
- standplaatsverbeteringen d.m.v. aanbrengen bomenzand en beluchtingen/bemestingen onder hoge druk.
- onderzoek en rapportages
- leveranties bomenzand
- boomverplantingen met newmanframe

**VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV**

• oisterwijksebaan 8A • 5056 RD berkel-enschot • tel.: 013- 540 82 00 • fax: 013 - 5408201

**INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN
ONDERZOEK EN ADVIES
BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING
GROEIPLAATSVERBETERING**

TRAININGEN

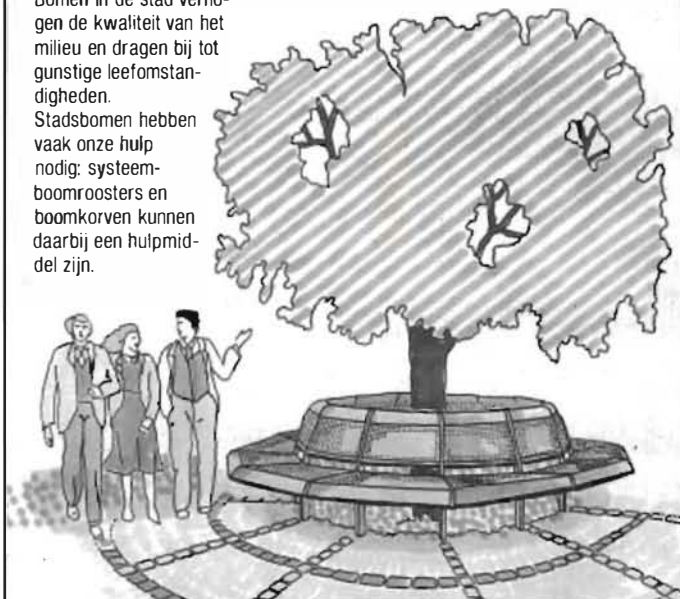
INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN, BOOMKOKERS.

ARBORI-ARNHEM, Leen Hoogstad: Vredesteinsestraat 4 6665 LG Driel Tel: 026-4722718 Fax: 026-4723823 , AutoTel: 06-52832036

Bomen, rustpunt van nature

Bomen in de stad verhogen de kwaliteit van het milieu en dragen bij tot gunstige leefomstandigheden. Stadsbomen hebben vaak onze hulp nodig: systeemboomroosters en boomkorven kunnen daarbij een hulpmiddel zijn.

Maar bomen kunnen ook dienstbaar zijn aan de mens: boombanken zijn daar een goed voorbeeld van. Deze banken maken van de boom een rustpunt van nature. Vraag onze uitgebreide brochure aan!

Inter Design

INTERNATIONAAL DESIGN VOOR STADS- EN LANDSCHAPSMEUBILAIR

Postbus 217, 6800 AE Arnhem, Nederland.
Tel. 026-311 73 04. Fax 026-311 67 81.

Adviseurs groenvoorziening en terreininrichting

SmitsRinsma

Uitvoeringsvoorbereiding en directievoering, expertises en groenbeheer, calculaties en budgetbewaking

1973-1998 **25** jaar
IJsselkade 9a, Zutphen
Postbus 4051, 7200 BB Zutphen
Telefoon (0575) 58 52 20
Fax (0575) 58 52 22

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

**VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG**

Overcind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66

f 27,50

Houtrot in Bomen geeft een beschrijving van de meest voorkomende zwammen die in Nederland en België houtrot in bomen kunnen veroorzaken. Aan de hand van dit boek kan de eigenaar, beheerder of verzorger van bomen zwammen herkennen en concluderen wat hij of zij voor verdere actie moet ondernemen.

Uitgave: Bomenstichting/IPC Groene Ruimte
60 bladzijden, 21 x 15 cm, kleuren illustraties
Bestellen door het bedrag (is incl. porto) over te maken op girorekening 2108755 van de Bomenstichting in Utrecht o.v.v. Houtrot.

De juiste combinatie:

- natuur- en gebruiksvriendelijk
- aantrekkelijke prijs/kwaliteit-verhouding

Omdat wij zoeken naar duurzame oplossingen, importeren wij veel van onze meubels zelf. Hierdoor krijgt u bovendien een voor Nederland verrassend andere collectie te zien.

Ontdek "het antiek van de toekomst"

**Redering &
Lakerveld**

Lijnmarkt 43, Utrecht (centrum) • Telefoon: 030 - 2 31 51 28
Geopend: dinsdag t/m vrijdag 10 - 18 uur • 's zaterdags 10 - 17 uur

IEP, IEP,

HOERA!

Geen iep hoeft meer voor zijn leven te vrezen. ARCADIS Bomen-dienst zorgt als u wilt voor regelmatige controle op beginnende aantasting door iepziekte en heeft bovendien een afdoende methode ontwikkeld om de gevreesde iepziekte geen kans te geven. Hetzelfde lot is de luis beschoren. Door ons tijdig in te schakelen houdt u uw bomenbestand in blakende conditie. Trouwens, we doen nog veel meer op het gebied van bomenbeheer. We onderzoeken, adviseren, snoeien, verplanten en taxeren.

Kortom, als u het beste voor hebt met uw bomen, doet u een beroep op de deskundigheid van ARCADIS Bomen-dienst.

Al was het alleen maar om uw iepen nog heel veel verjaardagen te laten vieren!

ARCADIS HEIDEMIJ REALISATIE

ARCADIS Heidemij Realisatie BV
Bomendienst
Marowijne 80, Postbus 177, 7300 AD Apeldoorn
Telefoon: (055) 599 94 44, fax: (055) 533 88 44

groenbeheer inzichtelijk in beeld

Voor efficiënt groenbeheer van landelijke en stedelijke gebieden is inzicht in aantallen, kosten en verzorgmethoden vereist. Ondanks de complexiteit en veelheid aan gegevens maakt **MB-Beheer** het groen- en landschapsbeheer voor iedereen tot een eenvoudige zaak. **MB-Beheer** beschikt over een uitgebreide functionaliteit, werkt razendsnel en is zeer gebruiksvriendelijk. Gegevens kunnen rechtstreeks worden gekoppeld aan tekensystemen als AutoCad en MicroStation. Het bijhouden van inventarisatiegegevens gaat daarmee nog sneller. Tevens vervaardigt u in een handomdraai thematische kaarten. Uiteraard is koppeling met RAW-programmatuur mogelijk.

Ervaar het gemak en de doeltreffendheid van **MB-Beheer**, maak een afspraak voor een demonstratie!

MB-Beheer

Bakker & Spees
Prinsengracht 76, 1015 DX Amsterdam
Tel.: 020 638 1489 fax: 020 638 4302
<http://www.xs4all.nl/~bakspe>

BTL BOOMVERZORGING

Bij BTL is alles in één hand:

- snoeien met hoogwerker en klimtechniek
- planten en verplanten
- groeiplaatsverbetering

Onderzoek - Advies - Uitvoering

BTL Uitvoering Hoofdkantoor: Rijksweg 11, 5076 ZG Haaren. Telefoon (0411) 62 20 36. Telefax (0411) 62 26 49.

BTL **Uitvoering**
Groenvoorzieningen

Regio-indeling

Noord-Oost Nederland
Emmen
Ulrum

Midden-West Nederland
Bruinisse
Maarsse

Brabant en Gelderland
Haaren
Oss
Roosendaal
Veldhoven

Limburg
Roermond
Stein

Voorzienbare schade ??

Daarover hebben wij een duidelijke visie !

CURSUSOVERZICHT 1998/1999

A. CURSUSLOKATIE ARNHEM

Workshop: 22 en 23 september 1998

- Conditie- en vitaliteitsbeoordeling bomen

Cursus: 18 en 19 november 1998

- Boomschade: taxatie en aansprakelijkheid

Cursus: 17 november 1998

- Boomtaxatie voor de verzekeringswereld

Cursus: 9 februari 1999

- Boombeleid

Cursus: 10 en 11 februari 1999

- Ondergrondse groeiplaats bij bomen

Voorlichting KBB©: 8 februari 1999

- Kwaliteitsrichtlijnen en besteksvoorwaarden voor de boomverzorging

B. CURSUSSEN "AAN HUIS"

VTA-1 "Veldcursus" datum in overleg

- Visuele boomcontrole en registratie

VTA-2 "Veldcursus"

datum in overleg

- Stabiliteitsonderzoek en VTA-methodiek

Bel voor gratis cursusbrochure: ☎ 026 3117550

N.O.C.B. Boomtechnisch Adviesburo & Beëdigd Taxateur van Bomen

Geachte redactie,

Hierdoor wil ik u attenderen op een storende fout in Bomennieuws voorjaar 1998. Op bladzijde 18 schrijft Tertius Bolhuis dat de Ginkgo biloba 'op oudere leeftijd vaak eenhuizig wordt'. Dit is nooit het geval; deze boom is te allen tijde tweehuizig.

Waarschijnlijk heeft hij de boom gezien in de Hortus Botanicus te Leiden. Deze heeft een vrouwelijke tak, doch deze is geënt op een mannelijke boom. Daardoor draagt deze boom aan deze erop geënte tak elk jaar vruchten.

Niet alleen had de schrijver dit moeten weten, ook uw redactie dient dergelijke fouten te herstellen. Indien de benodigde kennis daarvoor niet in huis is, dan zijn er deskundigen genoeg om daarbij te helpen.

J.R.P. van Hoey Smith,
Rotterdam

De rust keert weer

Het zal wel een soort beroepsdeformatie zijn, maar ik schrik altijd op als ik het geluid van een kettingzaag hoor. Ongewild associeer ik het met het vellen van een boom. Toen ik laatst vroeg op een zondagmorgen onze hond en mijzelf liet genieten van een boswandeling drong het snerpend geluid van de zaag plotseling tot mij door. Dat moet illegale kap zijn was mijn eerste reactie, want wie gaat op dit tijdstip van de zondag aan de gang met een kettingzaag. Daar wilde ik het mijne van weten. Het geluid trok mij naar de rand van het bos, naar de spoorlijn. Door het motorzaaggeluid klonken ook steeds meer stemmen en het geronk van andere motoren. Ineens werd mij duidelijk wat er gaande was. De NS was bezig met een verbetering van het spoor. Treinen reden dat weekend niet en met apparatuur, aangedreven door motoren als van kettingzagen waren ze de spoorstaven aan het bewerken. De rust in het bos was verstoord, maar keerde in mij terug.

Frank Moens

Ingezonden berichten in
deze rubriek worden geplaatst
buiten verantwoordelijkheid
van de redactie.

Groen-discriminatie

Enige tijd geleden had ik een gesprek met de PvdA-wethouder over wat we in vakkringen noemen 'exotenjacht'. Ik kan me namelijk niet aan het gevoel onttrekken dat deze jacht in de gemeente Renkum 'in' is, om maar niet te spreken van 'een ziekte is geworden'. Een ziekte ontstaan door een uitspraak van ontspoorde biologen, dat in onze natuur alleen maar inheemse soorten thuishoren en dat terwijl we in een multiculturele samenleving leven: dus je reinste discriminatie.

Trouwens wie bepaalt wat inheems genoemd mag worden? Tientallen exoten van nu en/of hun verwanten groeiden hier reeds voor de ijstijd, voor de mens hier verscheen, en zijn dus terug van weg geweest. Amerikaanse eiken, bomen met houtwaarde, verdwijnen als sneeuw voor de zon in de Bilderbergbossen, ja zelfs voor de Boomplantdag (zie Bomennieuws 1-1998, red.). In de krant werd de kap van weer 50 Amerikaanse eiken op de Bilderberglaan aangekondigd met als drogreden 'zeer slechte conditie en inrottingsplekken'. Voor twee gaatjes, ideaal voor een voegechtspaar, ga je toch geen rij gezonde bomen slopen! Mensen met hart voor groen vragen in zo'n geval een second opinion bij de Bomenstichting.

Toen wij een aantal jaren geleden in deze regio kwamen wonen, stond er een laan van die schitterende Amerikaanse eiken rond de sportvelden. Dagelijks zagen we soms vier grote bonte spechten tegelijk voorbij trekken en krioelden de bomen van de boomklevers. Sinds de lanen enige jaren geleden zijn geveld, omdat er dode takken in de eiken zaten - kennelijk wist men niet, of wilde men niet weten dat dit voor eiken heel normaal is - zijn deze vogels een sporadische verschijning. Onze kleinkinderen zullen pas, als ze geluk hebben, weer een laan met bomen zien. Maar we worden gerustgesteld: als de bomen geveld zijn, blijven de takken in het bos, dat is goed voor de vleermuizen en de vogels, aldus de gemeente. Alsof de vleermuizen die in holle bomen slapen nu tussen de takken gaan hangen en de holenbroeders nesten gaan bouwen. Wat heerlijk als je niet wordt gehinderd door vakkennis.

Waar is de verantwoordelijkheid voor de recreatie en wat vinden de recreanten, die je al van verre door het bos in plaats van in het bos ziet gaan, van deze ontluistering?

Ing. A. Hoekstra
Voorzitter Nederlandse
Dendrologische Vereniging

Oudste olijfbom verbrand

In de buurt van de Italiaanse stad Grosseto hebben vandalen de vermoedelijk oudste olijfbom van Europa in vlammen doen opgaan. Brandweer en te hulp geschoten omwonenden konden niets uitrichten tegen de vuurzee. Na enkele uren was de boom volledig verwoest. De boom had een stamomtrek van 8 meter en was 22 meter hoog. De leeftijd van de boom werd geschat op tweeduizend jaar. Van de daders ontbreekt elk spoor. Dit was de strekking van een kort berichtje dat de redactie buitenland van het ANP op 14 mei j.l. maakte voor de Nederlandse pers. Een boom van tweeduizend jaar in brand steken. Een boom van het begin van onze jaartelling, die de ontwikkeling van onze huidige 'beschaving' heeft meegemaakt. Wat bezielt een mens om dit te doen?

Frank Moens

Goed hout in opmars

Onder het motto: "Fout hout zit niet goed, ... FSC wel!" willen Milieudefensie, Novib en Wereld Natuur Fonds deze zomer de aandacht vestigen op houten tuinmeubelen die zijn vervaardigd van hout uit goed beheerde bossen. Nog steeds vindt roofbouw op grote schaal plaats, met name in de tropische regenwouden. Hout met het Forest Stewardship Council keurmerk (FSC) is uit goed beheerde bossen afkomstig. De Raad voor Bosbeheer, zoals FSC letterlijk vertaald kan worden, is een onafhankelijke organisatie die regels heeft opgesteld voor goed bosbeheer. Ook de belangen van in het bos levende inheemse volken en bosarbeiders zijn daarin meegenomen. Hout uit FSC gekwalificeerde bossen komt overal ter wereld vandaan, zelfs uit Nederland. De genoemde organisaties hebben zich voor de promotie van het keurmerk verenigd in de campagne 'Hart voor hout'. Kunt u in uw omgeving geen meubelen of hout met het keurmerk krijgen, kies dan voor bijvoorbeeld de houtsoorten robina, vuren, grenen, tamme kastanje, beuken of eiken. Koop geen hout zonder FSC-keurmerk van bijvoorbeeld teak, keruing, iroko, bangkurai/balau, merbau, ramin of meranti. Voor meer informatie kunt u bellen met Milieudefensie, (tel. 020-6262620).

Frank Moens

Boomwortels zijn kwetsbaar

Regelmatig krijgen we vragen van lezers over bomen, die kwijnen of vol zitten met paddestoelen. Men vraagt zich dan af, wat de oorzaak is. Door te vragen, wat er de afgelopen vijf tot tien jaar geleden in de buurt van de boom veranderd is, komen we er meestal wel achter. In negen van de tien gevallen is er gegraven of opgehoogd onder de kroon van de boom. De boomwortels worden daarbij (ernstig) beschadigd of belemmerd in de groei en dat is na enige tijd natuurlijk ook in de kroon te zien. Of aan paddestoelen, die aantonen dat de wortels zijn aangetast door een parasitaire schimmel.

Boomwortels zijn belangrijk voor de verankering van de boom in de grond. Even belangrijk is, dat ze water met voedingszouten uit de grond opnemen en doorsturen naar de kroon. Om goed te kunnen functioneren, hebben de wortels ruimte en rust nodig in goed doorwortelbare (niet verdichte) grond met voldoende lucht (zuurstof), vocht en voedingszouten. De meeste bomen hebben hun wortels tot minstens één meter buiten de kroonprojectie. De diepte hangt af van boomsoort en grondwaterstand, maar zit meestal tussen 60 en 200 cm. In de meeste tuinen wordt goed aan al deze voorwaarden voldaan, zolang er niets verandert. Maar we zijn een nijver volk en vaak met grond in de weer. Denk daarbij bijvoorbeeld aan:

- de aanleg van een verhard pad, een watergeefstelsel, verlichting;
- de bouw van een schuurtje, verbouwing van het huis, aanleg terras;
- kabels en buizen van de straat naar het huis;
- de aanleg van een verhoogde border, een heuvel of composthoop onder de boom.

Als wortels beschadigd raken, komen de verankering en de opname van water en voedingsstoffen in gevaar. Doordat iedere boom reserves heeft, zie je dat pas (jaren) later. Ook kan een schimmel zijn kans schoon zien en de beschadigde wortel infecteren.

Ophoging van de grond verstikt de wortels. Een dun laagje lichte blad-

aarde is niet erg, maar zware grond, blubber uit sloot of vijver en compost zijn funest, omdat ze de water- en luchthuishouding volledig verstoren. Wortels sterven dan af met dezelfde gevolgen als bij graafwerk.

Het beste is natuurlijk, de boom(wortels) met rust te laten. Maar als er echt iets moet gebeuren, vraag dan advies aan een boomverzorger om de gevolgen voor de boom beperkt te houden.

Marjan van Elstrand

Douwe van der Hey ereadviseur

Op 16 april jl. nam ing. D.A. van der Hey afscheid als chef plantsoenen van de gemeente Gouda. Ik mocht hem die dag benoemen tot ereadviseur van de Bomenstichting en hem het bijbehorende Bomenstichtinglogo opspelden. Douwe is niet de eerste ereadviseur. Er zijn in het verleden al diverse mensen op deze manier gelauwerd, maar dat waren altijd bestuurders of adviseurs van de Bomenstichting. Als deze mensen afscheid namen van de Bomenstichting nadat ze zich voor de stichting

Marjan van Elstrand spelt Douwe van der Hey de versierselen op behorend bij het ere-adviseurschap (foto: A. v. Kleinwee)

Pinetum Blijdenstein 100 jaar

Pinetum Blijdenstein, een uniek stukje groen, gelegen temidden van een woonwijk in Hilversum, omvat een zeer uitgebreide collectie coniferen. Ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan is een eigen tuinwinkel met terras geopend.

Het pinetum bevat een van de meest uitzonderlijke levende plantencollecties ter wereld! Van alle botanische tuinen in de wereld heeft Blijdenstein het grootste aantal ernstig bedreigde soorten coniferen in cultuur. Zodoende vervult het pinetum een belangrijke rol bij de conservatie van de bedreigde soorten. Van de 48 direct met uitsterven bedreigde soorten treft u er 39 in het pinetum aan. Binnen twee à drie jaar hoopt men de plant te vermeerderen door middel van stek of weefselcultuur. Bijzonder is de grote kas met daarin enorme papaverachtige planten van meer dan drie meter hoog.

Tot en met oktober is Pinetum Blijdenstein op werkdagen en elke tweede zaterdag van de maand geopend van 10.00 tot 16.00 uur. Voor inlichtingen: tel./fax 035-6231123, e-mail: schellevis@dutch.nl

verdienstelijk hadden gemaakt, dan werden ze ereadviseur. Waarom dan nu Douwe van der Hey? Omdat hij gedurende zijn hele loopbaan maar vooral de laatste 25 jaar, naast zijn gewone werk van alles heeft gedaan op bomengebied. Hij was eerst deelnemer en later voorzitter van zowel de inmiddels opgeheven OBIS (Studiecommissie Onderzoek Bomen In Stadsmilieu) als de al vijftienvijftig jaar springlevende ISB (Intergemeentelijke Studiegroep Boomverzorging). In beide functies heb ik hem jarenlang meegemaakt en bewonderd om de manier waarop hij vastgeroeste ideeën wist los te tikken. "Jongens waar zijn we nou mee bezig", is een uitspraak van hem die tot bezinning leidde, of het nou om ambtelijke kwesties gaat of bijvoorbeeld om veiligheidstests bij bomen. "Waar leidt dit toe, en wat vinden wij daarvan?" Zijn onambtelijke opstelling zal ook in Gouda resultaten boeken hebben. Gouda staat in elk geval, ondanks de moeilijke groeiomstandigheden, vol mooie bomen. Douwe is ook al jaren contactpersoon van de Bomenstichting. Daar krijgt hij nu meer tijd voor. We zullen hem zeker inschakelen.

Marjan van Elstrand

Limburgs land wordt met subsidie in oude luister hersteld

De stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, IKL, gaat komend jaar in 17 gemeenten 1200 hoogstamfruitbomen aanplanten bij belangstellende boeren en particulieren. Het gaat daarbij om ruim 80 complete boomgaarden inclusief heggen. De aanleg is mogelijk door een subsidie van 188.000 gulden van de provincie Limburg. Hiermee onderschrijft de provincie opnieuw het belang van de hoogstam voor Limburg.

Tot het einde van de jaren vijftig waren de hoogstamboomgaarden een gezichtsbepalend element in het Limburgse landschap. Hele dorpen gingen schuil achter met heggen omgeven boomgaarden, die als een groene gordel om de bebouwing lagen. Door veranderingen in de landbouw, de rooipremies die ingesteld werden nadat het rendement van het hoogstamfruit afnam, maar ook door de aanleg van woonwijken, industrieterreinen en het wegennet werden veel boomgaarden opgeruimd.

De directe economische betekenis van hoogstamboomgaarden is nog steeds gering. Daarentegen neemt het maatschappelijk draagvlak van de boomgaarden nog steeds toe. De stichting IKL krijgt jaarlijks veel aanvragen voor de aanplant van nieuwe boomgaarden. Dit hangt ook samen met het fenomeen dat de belangstelling voor oude fruitrassen bij particulieren duidelijk toeneemt. Indirect zijn ze van belang voor de recreatie en het toerisme. Voorts zijn de boomgaarden uit landschappelijk en ecologisch oogpunt van grote waarde. Veel planten en dieren vinden hier nog geschikte levensvoorwaarden, die in het open agrarisch landschap steeds zeldzamer worden.

De bomen en heggen worden kosteloos aangeplant. Bovendien verzorgen werknemers van IKL gedurende de eerste drie jaar het snoeiwerk aan de jonge bomen. Bij aanplant kan de eigenaar van de boomgaard een keuze maken uit 140 authentieke hoogstamrassen. Een groot deel hiervan is van oudsher afkomstig uit Limburg. Het gaat dan om rassen als het Gronsvelder Klumpke, Reymerstokker reinette, Ossekop, Bellefleur, Herfstpeer van Geulle of Bungerkers.

Bomenbordjes basis voor nieuwe bomenroutes

Met enige regelmaat houden we u op de hoogte van nieuwe wandel- of fietsroutes langs bomen. De Boomfeestdag op 25 maart jl. was aanleiding in Ermelo en Veghel een route te presenteren. In beide gevallen werd gebruik gemaakt van de bomenbordjes van de Bomenstichting.

Bomenwandelroute door het centrum van Ermelo

Ermelo is een groen dorp aan de westrand van de Veluwe met een grote variatie aan bomen. Vertegenwoordigers van gemeente en groenorganisaties, actief binnen de plaats, staken de koppen bij elkaar en ontwikkelden de zeer goed verzorgde beschrijving door de bebouwde omgeving. De beschrijving van de circa 4 km lange route, voorzien van

een duidelijke routekaart, gaat naast de uitleg over ongeveer honderd bomen langs de route ook over gebouwen en andere opmerkelijke zaken. Bij ongeveer twintig bomen staan bomenbordjes van de Bomenstichting, zodat ook mensen zonder routebeschrijving geattendeerd worden op de aanwezigheid. Kinderen van de basisscholen in Ermelo onthulden tijdens de Boomfeestdag de bordjes langs een deel van de route. En passant werden in het parkje met het monument 1940-1945 enkele gewone esdoorns geplant van de toepasselijke variëteit *Acer pseudoplatanus* 'Wilhelmina'. Dit ter nagedachtenis aan het feit dat prinses Wilhelmina honderd jaar geleden tot koningin werd gekroond. De route is verkrijgbaar bij de VVV in Ermelo en bij de informatiebalie van het gemeentehuis.

Ontdekkpad in het Geerbos in Veghel
Onder leiding van leden van de IVN-afdeling Veghel is een ontdekkpad gerealiseerd in een stuk natuurgebied in de gemeente. De bedoeling is dat kinderen (en volwassenen) zelf allerlei bijzonderheden uit de natuur ontdekken. Er zijn diverse milieus gecreëerd waar allerlei soorten insecten en amfibieën zich kunnen ophouden. Bij enkele opmerkelijke bomen en struiken zijn informatiebordjes van de Bomenstichting geplaatst.

In september zijn folders gereed waarin nader tekst en uitleg wordt gegeven over wat je tijdens je wandeling op het pad kunt aantreffen. De folders worden vervaardigd voor leerlingen van zowel de onder- als de bovenbouw van de basisschool.

Bomenfietsroutes door Zoetermeer

De Stichting Bomen Over Leven heeft een boekje uitgebracht:

'Bomenfietsroutes door Zoetermeer'.

Twee gedetailleerde routebeschrijvingen voeren de fietser door deze groene stad tussen de parken door en langs tal van bijzondere en waardevolle bomen. Daarbij zijn ook diverse 'lievelingsbomen' van inwoners van Zoetermeer. Zij vertellen welke betekenis de lievelingsboom in kwestie voor hen heeft. Het boekje geeft behalve de leeftijd van een aantal bomen ook inzicht in oude gebruiken van onze voorouders rond bomen.

Bomenfietsroutes door Zoetermeer

Stichting Bomen Over Leven

Het 26 pagina's tellende boekje ziet er prachtig uit en bevat behalve tekst en uitleg ook een aantal foto's, een illustratie, zes 'boomgedichten' - waarvan enkele tot nadenken stemmen - en plattegrond waarop de fietsroutes staan. Het boekje is een aanwinst voor iedereen die graag fiets en van bomen houdt of deze op z'n minst eens wat beter wil leren kennen.

'Bomenfietsroutes door Zoetermeer' kost slechts f 3,75 en is in Zoetermeer verkrijgbaar bij de VVV (Zuidwaarts 7), bij boekhandel Ribberink (Stadshartpassage), restaurant AA-Zicht (Strand 1) en in Zoeterwoude bij boerderij 't Geertje (Geerweg 7). Het boekje kan ook per giro worden besteld door overmaking van f 7,- op postgiro 4032484 ten name van de Stichting Bomen Over Leven, Postbus 7124, 2701 AC Zoetermeer onder vermelding van: 'Bomenfietsrouteboekje'.

Frank Moens

Guichelheil

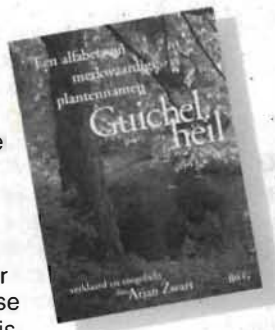
een alfabet van merkwaardige plantennamen

verklaard en toegelicht door Arjan Zwart
64 blz. z/w illustraties van Raimond van Soest

uitg.: Boon uitgever, Groningen
ISBN: 90-75913-06-0
f 24,90

Guichelheil is een samenvatting van columns die Arjan Zwart onder de schuilnaam Kor Noelje schreef voor de Gorcumse media. Het is een aanbevelenswaardig boekje geworden, waarin planten eens anders worden belicht dan in de doorsnee besprekingen over bloei en groei. Plantennamen zijn niet zomaar ontstaan. Vaak vertelden en vertellen ze iets over eigenschappen van de plant, variërend van geneeskrachtige werking of mythologische betekenis tot bloeiperiode of uiterlijk. De naam Guichelheil, zo vertelt de schrijver van dit boekje, is afkomstig van de geneeskrachtige werking van het plantje: het zou dienen als 'heler van de gekte'. En wist u dat met het eten van iepenwortels kaalheid kan worden bestreden en dat iepenblad heilzaam is tegen zwartgalligheid? Zesentwintig verschillende planten worden zo onder de loep genomen, waaronder ook negen boomsoorten.

Frank Moens

Onverwacht Nederland

magazine van Staatsbosbeheer

uitg.: Staatsbosbeheer
Antwoordnummer 35
1180 VB Amstelveen
kwartaalblad f 20,- per jaar

Staatsbosbeheer heeft ruim 220.000 hectare natuur- en cultuurgebied in haar beheer. Zij is daarmee de grootste natuurbeheerorganisatie van ons land. In de veelsoortige gebieden is van alles te beleven en dat staat beschreven in Onverwacht Nederland. In het verleden ontving de redactie eens in de zoveel maanden een uitvoerig activiteitenoverzicht. Dit diende als een handreiking voor de pers om daarna een keuze uit het activiteiten-aanbod te maken voor een artikel of een rubriek. Met Onverwacht Nederland is gekozen voor een nieuwe opzet die ook direct voor het publiek toegankelijk is. Het mooi vormgegeven tijdschrift biedt informatie over natuurterreinen en wandelingen, fietstochten en allerlei excursies en uitjes in een overzichtelijke agenda die per provincie is gerangschikt. Dit laatste heeft voor- en nadelen.

Misschien was het toch beter geweest een totaaloverzicht te maken en bij elke activiteit even de provincie te vermelden.

Want als je het blad doorneemt, kom je er al gauw achter dat je bijvoorbeeld alleen al op het

gebied van natuurverkenning wekelijks aan een excursie kunt deelnemen, maar dan wel op twaalf plaatsen tegelijk.

Frank Moens

'100 jaar Wilhelminapark Sneek'

64 bladzijden
ISBN 90-90114-57-2
± f 19,-

'Een vriendelijk plekje voor iedereen', dát stond de voogden van het Old Burger Weeshuis in Sneek voor ogen toen zij honderd jaar geleden het Wilhelminapark aan lieten leggen. Aan het einde van de negentiende eeuw was het aantal wezen gedaald en er was genoeg geld in de kas van het Weeshuis om ook projecten aan te nemen die strekten tot het algemeen belang. Het was de stellige overtuiging van de voogden dat de volksgezondheid gebaat zou zijn bij een Volkspark dat voor alle inwoners van Sneek toegankelijk was. Sneek bood aan het einde van de vorige eeuw namelijk weinig gelegenheid voor het maken van een wandelingetje in openbaar groen: de door grachten omgeven stad was helemaal volgebouwd. Speciaal voor het park werd een stuk grond in de nabijheid van de Franeker Vaart aangekocht 'met een betrekkelijke hoge ligging ... en het schoone, ruime uitzicht in verschillende richtingen ...'. Tuinarchitect Gerrit Lambertus Vlaskamp te Hardegarijp maakte een ontwerp voor het park dat alle kenmerken van de Engelse landschapsstijl in zich draagt. Het was - en is - een 'natuurlijk' aandoend park met hoogteverschillen, sterk slingerende paden en waterpartijen, gecombineerd met een gevarieerde beplanting waardoor het betrekkelijk kleine terrein groter lijkt dan het is.

In het fraai uitgevoerde boek '100 jaar Wilhelminapark' wordt de historie van het park aangevuld met tal van oude foto's, verhalen en anecdoten uit de vroegere tijd. Het geeft ook een goede indruk van de zorg en aandacht die nu aan het park wordt besteed. Helaas hebben, zoals praktisch overal, de iepen het begeven, maar er is een boeiende bomenwandeling te maken langs bijzondere bomen, zoals honderd jaar oude goudessen. Nu, honderd jaar na de stichting van het Wilhelminapark, is de procedure in gang gezet die ertoe moet leiden dat dit 'vriendelijke plekje' wordt aangewezen als Rijksmonument.

Florentine van Eeghen

Jaarverslag gereed

Het verslag van de activiteiten van de Bomenstichting in het afgelopen jaar ligt voor u gereed.

Als donateur krijgt u het op verzoek kosteloos toegezonden. Een telefoontje naar het secretariaat is voldoende (030-2340778)

bomennieuws

Bomennieuws
23e jaargang, nummer 2, zomer 1998
ISSN 0166-784 X
Een uitgave van de Bomenstichting te
Utrecht

*Beschermvrouwe
Hare Majesteit de Koningin*

Verschijnt 4 X per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie:
Florentine van Eeghen,
Marjan van Elstrand,
Aart de Veer (voorzitter),
Roelie de Weerd

Eindredactie en vormgeving:
Frank Moens

Productie:
Celeste Koen, Ed Kensdel

Aan dit nummer werkten mee:
Jef Bogers, Tertius Bolhuis,
J.R.P. van Hoey Smith
Edwin Koot, Peter Lommerse,
Thea Tanner

Redactieadres:
Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
tel (030) 234 07 78, fax (030) 231 03 31
e-mail: bomensti@pz.nl
Internet:
<http://www.pz.nl/bomen>

Kopij
De redactie staat open voor uw kopij. Wilt u een artikel insturen, vraag dan eerst de richtlijnen en naar de mogelijke omvang bij de eindredacteur. De redactie beslist over de plaatsing.

Advertentie-exploitatie:
Bomenstichting, t.a.v. Frank Moens

Druk:
Van den Berg's Drukkerij - Maarn

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

Bomennieuws is gedrukt op 100% kringlooppapier, volledig chloorvrij gebleekt.

Doelstelling Bomenstichting

Oner het motto 'Met bomen meer mens' werkt de Bomenstichting aan haar doel: *de zorg en respect voor bomen te bevorderen.*

Zij doet dit door het geven van voorlichting en advies aan publiek en overheid en het uitgeven van voorlichtingsmateriaal. De Bomenstichting is actief betrokken bij het behoud van bomen en beheert het register van Monumentale bomen.

Bomennieuws is voor donateurs van de Bomenstichting gratis.

Donateur wordt u voor:
f 40,- per jaar
65+ f 30,- per jaar

5 tot en met 7 september

Natuur en Fruit Fair

Alles op het gebied van fruitteelt en de verwerking ervan treft u op deze beurs aan.

De beurs wordt gehouden in de museumtuin "t Olde Ras", waar 1300 fruitrassen staan aangeplant. In het museumgebouw kunt u oude fruitteeltgereedschappen bewonderen.

De organisatie is in handen van de Stichting Bevordering Fruitcultuur te Doesburg, tel/fax: 0313-473672
Plaats: Museumtuin 't Olde Ras, Parallelweg 1 te Doesburg
Open: 10.00 - 18.00 uur
Entree: f 10,- tot 12 jaar f 5,-

12 en 27 september

Eiken

Zwaan-kleef-aan-wandeling

Arboretum Trompenburg organiseert deze zomer en najaar wandelingen door het arboretum, waarvoor u zich niet van te voren hoeft aan te melden. Diverse onderwerpen staan op het programma. Een deskundige gids leidt u bijvoorbeeld langs de Nationale Hosta Collectie, de vaste plantenborders of laat u genieten van de schoonheid van het arboretum in zijn totaliteit. Speciaal voor de boomliefhebbers zal in september de aandacht zijn gericht op de Nationale Collectie van Eiken, Beuken en Hulst. Aanvang: 14.00 uur
Deelname: f 2,50
Toegang tot het Arboretum f 5,-, kinderen tot 16 jaar onder begeleiding gratis.

Voor inlichtingen over de eiken-wandeling of de andere evenementen kunt bellen: 010-2330166.

27 september

Arboreum bezoek Bosinfocentrum Het Leen

Onder het motto "Beter 10x Het Leen in de hand dan één keer Het Leen in de lucht" organiseert dit bosinfocentrum gelegen tussen Antwerpen en Knokke even ten zuiden van de grens met Zeeuws-Vlaanderen boswandelingen met verschillende thema's.

De wandeling op de laatste zondag in september is gewijd aan het arboretum waarin 3000 soorten bomen en struiken zijn te bewonderen. Aanvang: 9.30 uur
Gentsesteenweg 80 te Eeklo
Deelname is gratis, wel van tevoren reserveren. Telefoon: 0032-9-3767474

vanaf 13 oktober

'Ingeburgerde bomen en struiken'

De KNNV organiseert in de winter 5 cursusavonden en 5 ochtendexcursies over houtige gewassen die oorspronkelijk niet inheems waren. In de lessen worden de soorten behandeld naar volgorde van tijdperken waarin deze in West-Europa zijn ingevoerd
De kosten bedragen f 150,- voor niet KNNV leden (f 105,- voor leden). Plaats: Witte Dorpshuis, Henri Dunantplein te De Bilt. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met cursusleider Kees Marsman, tel.: 030-2202382

20 oktober

4e Dierckx-lezing

Een bos is geen bos

De Bomenstichting organiseert in het vierde achtereenvolgende jaar de Dierckx-lezing. De lezing over bosbeheer in ons land wordt gegeven door Dr. Frans Vera, medewerker van het bureau Strategische Beleidsvorming van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Plaats: Gertrudeskapel te Utrecht
Aanvang: 20.00 uur
De toegang is *gratis*. Kaarten kunnen worden aangevraagd bij het secretariaat van de Bomenstichting.

In het volgende nummer

Met de herfst voor de deur geven we opheldering over de fraaie verkleuring van de bladeren van veel bomen en struiken. Ook is het tijd voor paddestoelen. Het blijkt dat enkele agressieve houtrotveroorzakende zwammen prima te eten zijn.

Door stads- en dorpsinbreiding verdwijnen er nog steeds veel bomen. Architect Leon Thier geeft in zijn bijdrage aan hoe hij bomen inpast in bouwplannen.

Lezers te braaf?

Vier maal per jaar schrijven wij Bomennieuws vol en steeds weer zijn we benieuwd wat "de mensen ervan zullen vinden". Een enkele bekende meldt dat het blad er mooi uitziet en soms reageert iemand als hij het erg met ons eens of oneens is. En verder

Léést u Bomennieuws eigenlijk wel? Waarom zégt u dan niets? Het gaat ons niet om complimenten, hoewel die natuurlijk leuk zijn. Het gaat ons vooral om reacties op controversiële onderwerpen waar u misschien heel anders over denkt dan wij. De hierna volgende drie stukjes zijn bedoeld u uit uw tent te lokken. Als we nu nog niets horen ...

Hoveniers weten niets van bomen

Tuinieren is hobbynummer één op dit moment. Maar niet iedereen heeft tijd, zin en spierkracht genoeg om alles zelf te doen, dus vooral aanleg en renovatie van tuinen worden nogal eens uitbesteed aan een hovenier. Een hovenier is een manusje van alles: hij of zij rooit, snoeit, plant, bestraat, zet hekjes en pergola's, maakt vijvers en terrassen. Kortom, hij maakt een tuin geheel naar de wensen van de klant. Petje af! Maar er moet in die tuin geen boom staan, vooral geen grote, want de hovenier zal er bewust of onbewust alles aan doen de boom kapot te krijgen. De reden: hij houdt niet van bomen want ze zijn "lastig" in de tuin en: hij heeft er in zijn opleiding te weinig over geleerd. Dus wat doet hij? Hij snoeit verkeerd, spit of freest de wortels kapot, legt paden, terrassen en vijvers aan op of in de wortels en hoogt de grond op of graaft hem juist af. En als hij ook nog aan chemische bestrijding doet, maakt dat het karwei wel af.

Het vervelende is dat de klant pas na een paar jaar merkt, dat de boom zichtbaar achteruit gaat of zwammen krijgt en dan niet in de gaten heeft wat de oorzaak is. En die "oorzaak" is intussen bezig elders weer een boom te "behandelen".

Overdreven? Ik heb het allemaal hoogstpersoonlijk gezien.

Tuin- en landschapsarchitecten boomvijandig?

Redenen om een tuin- en landschapsarchitect in te schakelen: een park is verloederd, een tuin moet gerenoveerd, een industrieterrein aangekleed, een landschap mist samenhang of is te rommelig. En zo verzinnen opdrachtgevers en financiers nog wel meer redenen bestaande situaties

te veranderen. Dat kan nuttig zijn en vaak leiden de activiteiten van de architect tot zichtbare verbeteringen: een prachtige tuin, een adembemend landschap. Maar het valt ons op, dat de gemiddelde architect weinig van bomen weet en er geen affiniteit mee heeft. Ze verzinnen soms (in relatie tot bomen) de meest vreemde plannen. Het ergste zijn voorstellen om een landschap bijvoorbeeld een "oost-westoriëntatie" te geven door alle noord-zuidbeplantingen weg te halen en extra oost-west lopende boomstroken aan te leggen. Gelukkig worden zulke ideeën meestal in de kiem gesmoord door nuchtere mensen. Op kleinere schaal vergeten deze "kunstenaars" echter ook nogal eens dat ze met levend materiaal werken. Volwassen bomen zijn voor hen objecten die naar believen geroid, verplant, ingebouwd of dichtgeasfalteerd kunnen worden. Ze vergeten ook regelmatig dat kleine bomen groot worden, wortels hebben, blad laten vallen, enzovoort. Kortom, er man-

keert iets aan hun opleiding en aan hun inzicht. Welke kunstenaar weet er nou te weinig van de materialen waar hij mee werkt!

Kwaliteit in boomverzorging

Vaak adviseren we mensen om voor hun boomproblemen een boomverzorgers in te schakelen. De vraag is dan natuurlijk: waar vind ik een goede boomverzorgers? Is er een lijst van goedgekeurde bedrijven? Nee, die lijst is er niet. De Bomenstichting heeft wel een lijst van bedrijven, maar dat is een sponsorlijst. Daar kunnen in theorie slechte bedrijven op staan. In de praktijk valt dat wel mee, maar we kunnen dus geen kwaliteit garanderen. Dat willen we natuurlijk wel graag. Voor de bomen en voor de opdrachtgever zou het een geruststelling zijn als de ingeschakelde boomverzorgers een soort keurmerk zou hebben.

We hebben daar al vaak over gesproken met de boomverzorgers, zowel via individuele bedrijven als met de Kring Praktiserende Boomverzorgers

en andere aanverwante organisaties. Soms neemt een groepje mensen een initiatief om tot certificering te komen. Maar deze initiatieven verzanden tot nu toe in onmacht en meningsverschillen. Ook de Bomenstichting ziet nog geen kans om zo'n lijst te maken, al weten we intern langzamerhand wel waar de goede bedrijven zitten. Het is ook niet niks wat we met z'n allen willen. We willen vele tientallen grote en kleine bedrijven, inclusief opleidingen, adviseurs, enzovoort op één lijn krijgen. Er zouden richtlijnen moeten komen, controle, een geschillencommissie. Bij de veel grotere hoveniersorganisaties wordt hier ook al jaren over gediscussieerd en lijkt er nu moeizaam iets van de grond te komen.

Er zijn twee problemen. In de eerste plaats zijn boomverzorgers in veel gevallen ontzettend eigenwijze individualisten die gelukkig onderling heel veel over hun vak discussiëren, maar het helaas niet altijd eens kunnen worden. In de tweede plaats is een boom geen tuintje, dat je kunt ompitten om opnieuw te beginnen: fouten in de boomverzorging kunnen heel lang nawerken. Gelukkig kunnen we daar twee positieve opmerkingen tegenover zetten. Het goede van de meeste boomverzorgers is dat ze ondanks hun meningsverschillen met elkaar in gesprek blijven, want ze houden van hun vak en ze passen zich aan veranderende inzichten aan, als ze daarin ook geloven. En ten tweede zijn bomen ondanks hun kwetsbaarheid toch vaak verbluffend sterk

en flexibel. Ook zij passen zich aan. Dus of een boomverzorgers nu kleine takjes uit de kroon knipt of er grote takken uitzaagt, in beide gevallen accepteert de boom dat en past zich aan. Zelfs echte fouten, die overigens zelden worden gemaakt, bedekt de boom in de loop der jaren vaak "met de mantel der liefde", ook al zullen bomen er soms eerder door sneuvelen.

Kortom, bij de meeste ons bekende bedrijven wordt het vak boomverzorging serieus beoefend. Er gaat wel eens wat fout maar de meeste meningsverschillen tussen de vakgenoten geven geen problemen voor de bomen. Als de boomverzorgers het daar nu eindelijk over eens kunnen worden, dan kunnen ze daarna misschien overgaan tot certificering. De Bomenstichting zal daarbij niet het voortouw nemen, maar wel graag behulpzaam zijn.

Marjan van Ehlend

RIJP &

GROEN